

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce
Lukáš František Hanák

PRÁVNÍ VZTAHY VE ŠKOLSTVÍ

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Právní vztahy ve školství*“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 16. dubna 2013

.....

Děkuji JUDr. Zdence Novákové, Ph.D. za odborné vedení práce a poskytování rad, které mi byly při psaní práce přínosem.

Obsah

Úvod.....	6
1 Právní vztahy	8
2 Občanskoprávní vztahy	10
2.1 Subjekty občanskoprávních vztahů	11
2.1.1 Právní forma školy	15
2.1.2 Školská právnická osoba	16
2.2 Závazkové právní vztahy.....	18
2.3 Subjekty závazkových právních vztahů	19
2.4 Zánik závazkových právních vztahů	20
2.5 Právní odpovědnost v občanskoprávních a závazkových vztazích	21
2.6 Odpovědnost za škodu u žáků a studentů škol	23
3 Pracovněprávní vztahy	24
3.1 Individuální pracovněprávní vztahy	24
3.2 Účastníci individuálních pracovněprávních vztahů.....	25
3.3 Základní pracovněprávní vztahy – pracovní poměr a práce konané mimo pracovní poměr	26
3.4 Pracovní poměr – postup před vznikem pracovního poměru	26
3.5 Vznik (založení) pracovního poměru	27
3.6 Jmenování.....	28
3.6.1 Odvolání a vzdání se pracovního místa.....	29
3.7 Pracovní smlouva	29
3.7.1 Skončení pracovního poměru	30
3.8 Kolektivní pracovněprávní vztahy.....	31
3.9 Odpovědnost za škodu v pracovněprávních vztazích.....	31
3.9.1 Odpovědnost zaměstnance za škodu způsobenou zaměstnavateli	33
3.9.2 Odpovědnost zaměstnavatele za škodu způsobenou zaměstnanci	33
4 Rozhodování ředitele školy a školského zařízení.....	35

4.1	Správní řízení, účastníci správního řízení a postup před zahájením řízení	38
4.2	Zahájení správního řízení	40
4.3	Rozhodnutí	41
4.3.1	Náležitosti správního rozhodnutí.....	42
4.4	Odvolání	43
	Závěr	45
	Seznam použitých zdrojů.....	47
	Anotace	50

Úvod

Člověk, jakožto živá bytost, žijící neizolovaně od ostatních lidí, je v průběhu celého svého života účasten na nejrůznějších vztazích. Vztahy jsou neodmyslitelně spojeny s naší existencí ve společnosti. Výjimkou nejsou ani právní vztahy ve školství. Jednotlivé elementy, ze kterých se právní vztahy skládají, společně se základními prvky právních vztahů, tvoří stavební kameny systému práva vůbec. Právní vztahy se dotýkají širokého spektra oblastí lidského života. Jednou ze zásadních oblastí, kde právní vztahy vytváří nosnou konstrukci pro její fungování, je i oblast školství. Školství, jež v sobě zahrnuje proces vzdělávání, je od nepaměti trvalou součástí života ve společnosti.

Většina z nás prochází v průběhu svého života procesem vzdělávání, a to na nejrůznějším stupni, od povinné školní docházky, přes střední vzdělávání a případně vyšší vzdělávání až po studium na vysoké škole. Ovšem jen málokdo si přitom uvědomuje, že školství spadá nejen do určitého odvětví práva, a to práva správního, ale jedná se také o oblast, do jejíhož fungování se promítá činnost veřejné správy, a to jak správy státní, tak také samosprávy. Jedná se o systém, který musí umět reagovat na aktuální společenské změny, trendy, měnící se a rozvíjející se poznatky moderní vědy a také změny, které se uskutečňují na poli práva.

Do oblasti právních vztahů ve školství zasahuje velké množství právních předpisů. Základním nosným pilířem souboru právních předpisů, upravující oblast školství, je zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen školský zákon). Pro oblast právních vztahů v oblasti školství je také zcela zásadním právním předpisem zákon č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník, dále pak zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce či zákon č. 500/2004 Sb. Správní řád a mnohé další.

Bakalářská práce je koncipována jako teoretická, jelikož se jedná o problematiku, která je v praxi zcela ovládána pevně stanovenými a uzákoněnými postupy a právními předpisy, které jasně stanoví režim právních vztahů ve školství.

První kapitola je zaměřena na vymezení pojmu právního vztahu, jenž je základním pojmem, který se prolíná celou prací. Bez tohoto vymezení a objasnění by nebylo vůbec možné v práci pokračovat.

Druhá kapitola je zaměřena na vymezení občanskoprávních vztahů, jakožto zcela elementárních právních vztahů vůbec. Občanské právo je základním odvětvím systému práva a jako takové tvoří výchozí bod pro vymezení obsahu dalších právních odvětví, které jsou součástí občanského práva nebo s ním úzce souvisí (např. závazkové právo, pracovní právo

či právo obchodní.) Tato kapitola se proto podrobněji zabývá vymezením širšího okruhu právních vztahů, které lze podřadit pod občanskoprávní vztahy. Jedná se předně o závazkové právní vztahy, jako druh vztahů občanskoprávních a odpovědnost ze závazkových právních vztahů, jakožto zvláštního právního vztahu.

Ve třetí kapitole jsou samostatně vymezeny a charakterizovány pracovněprávní vztahy, které s občanskoprávními vztahy také souvisejí. Jedná se o právní vztahy založené na základě nejtypičtějšího právního důvodu vzniku právních vztahů, tady smlouvě, a to smlouvě pracovní. Nejtypičtější proto, jelikož dříve či později každý z nás v průběhu života uzavře více než velké množství smluv. S problematikou pracovněprávních vztahů souvisí také možná odpovědnost z pracovněprávních vztahů vyplývající.

Čtvrtá a zároveň tedy poslední kapitola práce je věnována rozhodování ředitele školy a školského zařízení. Jedná se o významnou součást právních vztahů ve školství, jelikož na základě rozhodnutí ředitele lze založit, měnit či rušit práva a povinnosti osob, které se v oblasti školství vyskytují a kterých se takováto rozhodovací činnost přímo dotýká.

Cílem práce tedy bude zachytit a zanalyzovat problematiku právních vztahů v oblasti školství na základě právní reality, deskripce jednotlivých právních institutů a podat vysvětlení k jejich fungování v oblasti školství.

Výstupem, který se předpokládá, je podrobné seznámení a porozumění problematice právních vztahů ve školství a dále analýza jednotlivých právních předpisů.

1 Právní vztahy

Jeden z nejvýznamnějších způsobů realizace práva je prostřednictvím právních vztahů. Jedná se o takový typ vztahů mezi lidmi, v nichž vystupují jako nositelé subjektivních práv a povinností. V literatuře někdy bývají označovány termínem „právní poměry“. Je pro ně typické, že se v nich střetává abstraktní vůle zákonodárce regulovat určité společenské poměry s konkrétní vůlí subjektů uskutečnit své cíle. Mají regulativní a volní charakter.¹

Právní vztah je vždy v určité míře individualizovaný vztah mezi právními subjekty založený zásadně na právních skutečnostech stanovených právními normami, v němž tyto právní subjekty vystupují jako nositelé subjektivních práv a povinností a jejich zachování je zabezpečováno donucující silou státu. Nejde tedy o jakýkoliv společenský vztah, ale o vztah spočívající na právní normě. Aby vztah mezi více subjekty byl vztahem právním, musí jej právo regulovat. Právo upravuje jen vztahy mezi lidmi, respektive vztahy mezi více subjekty, které mají, jak již bylo zmíněno výše, vzájemná práva (subjektivní práva) a povinnosti (jsou nositeli určitých vzájemných práv a povinností).²

Právní vztah je tedy vždy v té či oné míře individualizován. V jedněch případech je tato individualizace dvoustranná (např. kupující – prodávající, dárce – obdarovaný). V jiných je individualizace jednostranná. Individualizovaný je pouze subjekt jedné ze stran právního vztahu, a to nositel subjektivního práva (např. vlastnické právo). Právní vztah může být i trojstranný (se třemi subjekty, např. smlouva ve prospěch třetího). Konečně právní vztah může být i vícestranný (smlouva o sdružení). Podle některých autorů existuje typ právního vztahu, který můžeme označit za všeobecný právní vztah, jehož podstatou je vztah každého ke každému. Příkladem jsou základní práva občanů, základní lidská a občanská práva. Každý občan má subjektivní práva a současně povinnost respektovat tato práva vůči každému člověku.³

Vztah mezi různými subjekty musí být především vůbec určitým vztahem. Musí zde být tedy být ony subjekty, mezi kterými vztah existuje, protože vztah sám se sebou, navíc právně regulovaný, nikdo sám mít nemůže. Vztahy se také musí něčeho týkat a musí v nich jít o možnost nebo nutnost nějakého chování. V tomto směru se v obecné teorii práva hovoří o prvcích právního vztahu. Prvky právního vztahu tedy jsou především právě jeho subjekty (to je to, mezi čím, přesněji mezi kým právní vztah existuje), dále předmět právního vztahu

¹ HARVÁNEK, Jaromír. *Teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 302. ISBN 978-80-7380-104-5.

² KUBŮ, L., P. HUNGR a P. OSINA. *Teorie práva*. Praha: Linde, 2007. s. 93. ISBN 978-80-7201-637-2.

³ Tamtéž s. 94

(to je to, čeho se týká, tedy určité lidské chování, případně věci, práva a jiné hodnoty, jichž se zase týká toto chování) a obsah právního vztahu (jímž jsou vzájemná práva a povinnosti jeho subjektů, tedy možnost nebo nutnost nějakého jejich chování).⁴

Právní vztahy jsou tedy významnou formou realizace práva. Jejich prostřednictvím se převádějí (transformují) obecné modely chování obsažené v právních normách do úrovně individualizovaných vztahů, tj. do úrovně konkretizovaných subjektivních práv a povinností právních subjektů. Právní vztahy a jejich realizace vyjadřují dynamický charakter práva, právo v činnosti, živé právo.⁵

Řízení každé školy a školského zařízení nutně přináší do každodenní činnosti ředitele situace, kdy při volbě správného řešení problému musí ředitel školy a školského zařízení zohlednit konkrétní právní úpravu takové situace. Z této skutečnosti tedy vyplývá, že téměř při všech činnostech, které tvoří náplň práce ředitele školy a školského zařízení, je nutné brát v potaz, že touto činností nebo rozhodnutím vstupuje ředitel do právních vztahů, které jsou obvykle upraveny konkrétním ustanovením právního předpisu. Kromě tradičních oblastí práva, které musí ředitel mít na zřeteli při řízení školy a školského zařízení, jakými jsou např. školská legislativa, pracovní právo, správní právo atd., existují pochopitelně i další právní odvětví, která zasahují do procesu řízení školy a školského zařízení. Jednou z těchto oblastí práva, která ovlivňuje řízení školy a školského zařízení velmi zásadně, je občanské právo. Ředitel školy a školského zařízení a další vedoucí zaměstnanci by se měli umět vypořádat s takovými typickými oblastmi občanskoprávních vztahů, jako je odpovědnost za škody, závazkové vztahy atd. Tyto a mnohé další oblasti práva, jejichž bezvadná aplikace je podmínkou efektivního řízení školy a školského zařízení, jsou značně rozsáhlé a ne vždy zcela správně aplikované.⁶

Právní vztah je tedy společenský vztah mezi nejméně dvěma konkrétně určenými právními subjekty, upravený právními normami, v němž jeho účastníci jsou nositeli vzájemně spjatých subjektivních práv a právních povinností, které vznikají těmto subjektům přímo nebo zprostředkovaně na základě právních norem.⁷

⁴ FIALA, Josef a Milan KINDL. *Občanské právo hmotné*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 25-26. ISBN 978-80-7380-228-8.

⁵ KUBŮ, L., P. HUNGR, a P. OSINA, Petr. *Teorie práva*. Praha: Linde, 2007. s. 94. ISBN 978-80-7201-637-2.

⁶ VALENTA, Jiří. *Právní rámec řízení škol a školských zařízení: základy práva pro školský management*. Karviná: Paris, 2010. s. 27. ISBN 978-80-87173-16-9.

⁷ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 143. ISBN 9788073802332.

2. Občanskoprávní vztahy

Každé právní odvětví je povoláno regulovat určité společenské vztahy, a to vždy právě ty, které jsou předmětem jeho úpravy. Právo je totiž systém norem (pravidel chování), jež upravují vztahy mezi lidmi. S ohledem na to jsou občanskoprávní vztahy jedním z druhů společenských vztahů upravovaných právem. Občanskoprávní vztahy jsou tedy druhem právních vztahů, pro něž je charakteristické, že jde o společenské vztahy regulované normami občanského práva.⁸

Občanské právo tedy upravuje jednak základní právní postavení účastníků společenských vztahů upravených občanským právem, a dále právní úpravu těchto vztahů upravených občanským právem, která se uskutečňuje prostřednictvím subjektivních práv a subjektivních povinností. Odlišná charakteristika občanskoprávních vztahů je základem vnitřní systematizace úpravy občanského zákoníku a dalších norem občanského práva. S ohledem na samotné vymezení občanskoprávních vztahů je tedy členíme především na vztahy absolutní, jejichž kritériem je soustředění subjektivních práv pouze u jednoho z nositelů absolutního práva (např. práva vlastnického) a na vztahy relativní, které jsou charakterizovány vyvážeností subjektivních práv a subjektivních povinností. Vedle toho však občanskoprávní vztahy můžeme dále členit na věcné, kde pro věcné vztahy platí vázanost subjektivních práv a subjektivních povinností na předmět právního vztahu (např. právo zástavní) a na vztahy závazkové, kde práva a povinnosti závisí na jejich účastnících. Odlišovány jsou dále vztahy osobní (osobnostní) povahy a vztahy majetkové, u kterých jejich rozlišování závisí na dominanci osobního prvku spojeného zpravidla s nezczizitelností práv vyplývajících z těchto vztahů, zatímco majetkové vztahy lze běžně převádět mezi různými účastníky.⁹

O občanskoprávních vztazích můžeme hovořit také jako o právních vztazích dvou- a vícestranných. Ze samého pojmu právní vztah vyplývá, že musí mít nejméně dva subjekty, které jsou zároveň vůči sobě v opačném postavení, tj. v postavení stran. Na každé straně tak může být i více subjektů. Někdy se také hovoří o občanskoprávních vztazích jednostranných, což znamená, že se jedná o občanskoprávní vztah s jednostranným plněním (např. typickým jednostranným občanskoprávním vztahem je vztah ze smlouvy darovací).¹⁰

⁸ FIALA, Josef a Milan KINDL. *Občanské právo hmotné*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 128-129. ISBN 978-80-7380-228-8.

⁹ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 15-16. ISBN 978-80-7357-948-7.

¹⁰ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné. 2, 3. díl, Závazkové právo*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 156. ISBN 978-80-7357-473-4.

Občanskoprávní vztah je jednotou jeho tří strukturálních prvků, kterými jsou subjekty (účastníci), objekty (předměty) a obsahu vztahu. Občanskoprávní vztahy vznikají vždy mezi lidmi vybavenými právními způsobilostmi vstupovat do právních vztahů, případně mezi jinými útvary vybavenými touto subjektivitou, tj. v libovolném vzájemném seskupení mezi osobami fyzickými a mezi osobami právními, včetně státu jako právnické osoby. Občanskoprávní vztahy se vždy týkají nějakých vnějších hodnot, tj. předmětů (věcí, práv a jiných majetkových hodnot), a vlastním smyslem občanskoprávního vztahu je působení na chování jeho účastníků prostřednictvím subjektivních práv a subjektivních povinností (obsah občanskoprávního vztahu). Subjektivní právo je obvykle vymezováno jako právem zaručená míra možného chování oprávněné osoby. Naproti tomu subjektivní povinnost je popisována jako objektivním právem stanovená míra nutného chování subjektu občanskoprávních vztahů.¹¹

2.1 Subjekty občanskoprávních vztahů

Prvky právního vztahu jsou v první řadě subjekty, mezi nimiž mohou vztahy daného druhu vznikat.¹² Na občanskoprávních vztazích se mohou účastnit ty subjekty, které mají charakter osob v právním smyslu. Subjektem (účastníkem) právních vztahů jsou osoby a v právním smyslu se jimi stávají ty organizované útvary, kterým právo přiznává základní právní způsobilosti, které jsou podmínkou účasti na občanskoprávních vztazích. Prvním z předpokladů být účastníkem občanskoprávních vztahů je způsobilost být nositelem, subjektem práv a povinností, tedy jinými slovy způsobilost k právům a povinnostem.¹³ Způsobilost k právům a povinnostem je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti. Tato způsobilost se rovná právní subjektivitě, a tím i pojmu osoby v právním smyslu vůbec.¹⁴

Dalším z předpokladů být účastníkem občanskoprávních vztahů je způsobilost vlastními úkony nabývat práv a zavazovat se k povinnostem, neboli způsobilost k právním úkonům a konečně zbývá uvést jako předpoklad být účastníkem občanskoprávních vztahů

¹¹ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. 2012. s. 16-17. ISBN 978-80-7357-948-7.

¹² FIALA, Josef a Milan KINDL. *Občanské právo hmotné*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 131. ISBN 978-80-7380-228-8.

¹³ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 21. ISBN 978-80-7357-948-7.

¹⁴ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné. 2, 3. díl, Závazkové právo*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 160. ISBN 978-80-7357-473-4.

také způsobilost nést následky svého chování, které je v rozporu s právním řádem, tedy způsobilost k protiprávním úkonům, či též deliktní způsobilost.¹⁵

Osoby v právním smyslu mají v občanském právu dvě základní podoby. Jedná se o osoby fyzické, které jsou totožné s lidskou bytostí, tedy člověkem s jeho biosociální charakteristikou a o osoby právnické, jež jsou ty organizační útvary, kterým český právní řád přiznává postavení osoby v právním smyslu. Mezi právnické osoby patří i stát, avšak pouze tehdy, když se stává účastníkem soukromoprávních vztahů. K tomu, aby se fyzická osoba, kterou se rozumí každý člověk, je to tzv. přirozená osoba¹⁶, mohla stát rovným a aktivním účastníkem občanskoprávních vztahů, je vybavena dvojí způsobilostí. Jednak právní subjektivitou a dále způsobilostí k právním úkonům.¹⁷ Způsobilost fyzické osoby k právům a povinnostem (právní subjektivita) vzniká zásadně narozením, tj. narozením živého dítěte. Způsobilost k právům a povinnostem je jedno ze základních občanských práv a trvá po celý život člověka bez jakékoliv změny. Nemůže být ani omezena, ani se v průběhu času nerozšiřuje a zaniká smrtí.¹⁸

Způsobilosti k právním úkonům nabývá fyzická osoba postupně, spolu se svou rozumovou a mravní vyspělostí. Této způsobilosti fyzická osoba dosahuje v plném rozsahu zletilostí. Zletilosti se nabývá zásadně dovršením 18 let fyzické osoby, může ji však nabýt i osoba mladší 18 let, ale starší 16 let uzavřením manželství, a to i neplatného.¹⁹ Zletilosti se uzavřením manželství nabývá jednou provždy. Nezaniká, bylo-li manželství před dovršením 18 roku osoby, která jeho uzavřením zletilosti nabyla, rozvedeno či zaniklo-li smrtí druhého manžela, ani bylo-li soudem prohlášeno za neplatné.²⁰

Na rozdíl od způsobilosti k právům a povinnostem (právní subjektivita), která je pro všechny osoby stejná, tak některé fyzické osoby mají způsobilost činit právní úkony jinou, než ostatní osoby.²¹ Způsobilost nezletilých fyzických osob k právním úkonům je třeba posuzovat s přihlédnutím k věku a charakteru příslušného právního úkonu. Základním

¹⁵ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 21-22. ISBN 978-80-7357-948-7.

¹⁶ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 154. ISBN 978-80-7380-233-2.

¹⁷ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 22. ISBN 978-80-7357-948-7.

¹⁸ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné. 2, 3. díl, Závazkové právo*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 161-162. ISBN 978-80-7357-473-4.

¹⁹ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 24. ISBN 978-80-7357-948-7.

²⁰ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné. 2, 3. díl, Závazkové právo*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 164. ISBN 978-80-7357-473-4.

²¹ VALENTA, Jiří. *Právní rámec řízení škol a školských zařízení: základy práva pro školní management*. Karviná: Paris, 2010, s. 37. ISBN 978-80-87173-16-9.

kritériem je posuzování věku nezletilého, neboť věk je objektivně zjiřitelný a poskytuje základní právní jistotu osobám, s nimiž nezletilci vstupují do občanskoprávních vztahů. Vzhledem k tomu, že duševní a tomu odpovídající volní vyspělost zletilých osob není vždy na úrovni, kdy tyto osoby jsou způsobilé s dostatečnou odpovědností samostatně jednat, ochrana zájmů těchto osob i osob třetích vyžaduje stanovení zákonné možnosti omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům rozhodnutím soudu.²²

Nezletilý žák není úplně zbaven způsobilosti činit právní úkony, tj. projevem své vůle způsobit vznik, změnu či zánik práv a povinností. Je tedy přípustné, aby i žák mladšího školního věku činil jednoduché právní úkony (např. uzavření kupní smlouvy při nákupu potravin apod.).²³ Jménem fyzických osob, které nemají (plnou) způsobilost k právním úkonům, jednají zákonní zástupci nebo soudem ustanovení opatrovníci, v závažných případech se souhlasem soudu.²⁴

Vedle osob fyzických český právní řád přiznává povahu osoby v právním smyslu organizačním útvarům, které vybavuje osobním statutem po vzoru fyzických osob a které označuje jako osoby právnické.²⁵ Právnickými osobami jsou sdružení fyzických nebo právnických osob (korporace), účelová sdružení majetku (nadace, resp. některé fondy), jednotky územní samosprávy, tedy veřejné korporace, jako jsou stát, obec a kraj, jejichž orgány (tj. státní orgány a jiné orgány veřejné moci) mohou v mezích zákonem stanovené pravomoci a působnosti rozhodovat o právech a povinnostech jiných fyzických a právnických osob²⁶ a dále jiné subjekty, o kterých to stanoví zákon.²⁷

Právní subjektivita právnických osob existuje souběžně s její právní existencí, vzniká spolu s právnickou osobou a s ní také zaniká.²⁸ Právní subjektivita zakládá faktickou existenci právnické osoby v reálném světě.²⁹ Právnická osoba a tedy i její právní subjektivita vzniká buď přímo ze zákona, nebo jsou v zákoně stanoveny podmínky, za nichž právnická osoba

²² FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 24. ISBN 978-80-7357-948-7.

²³ VALENTA, Jiří. *Právní rámec řízení škol a školských zařízení: základy práva pro školní management*. Karviná: Paris, 2010, s. 37. ISBN 978-80-87173-16-9.

²⁴ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 156. ISBN 9788073802332.

²⁵ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 25. ISBN 978-80-7357-948-7.

²⁶ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 154. ISBN 9788073802332.

²⁷ FIALA, Josef a Milan KINDL. *Občanské právo hmotné*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 144. ISBN 978-80-7380-228-8

²⁸ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 26. ISBN 978-80-7357-948-7.

²⁹ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné. 2, 3. díl, Závazkové právo*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 191. ISBN 978-80-7357-473-4.

vznikne. Ke vzniku právnické osoby (nutno odlišit od okamžiku jejího založení) je zpravidla nutná zakládací listina nebo písemná smlouva, není-li stanoven vznik odchýlně, vzniká právnická osoba registrací určitým orgánem veřejné moci a je vymezena předmětem své činnosti (a omezena též svým charakterem jako umělé, fiktivní osoby).³⁰

Podle staršího právního názoru není právní subjektivita právnických osob neomezená, nýbrž je vymezena předmětem činnosti, k němuž byla právnická osoba zřízena. V této souvislosti se hovoří o tzv. speciální subjektivitě. V současnosti převládá možnost právnické osoby mít práva a povinnosti bez omezení její činnosti.³¹

Způsobilost k právním úkonům právnické osoby se odvozuje od obsahu právní subjektivity. Právnické osoby nelze zbavit nebo omezit způsobilosti k právním úkonům, kromě případů stanovených zákonem.³² Jménem právnické osoby jedná v plném rozsahu její statutární orgán³³, tj. osoby nebo skupiny osob k tomu pověřené smlouvou, zakládací listinou nebo zákonem. Vedle nich za právnickou osobu mohou činit právní úkony i jiní její pracovníci nebo členové, pokud je to stanoveno ve vnitřních předpisech právnické osoby nebo je to vzhledem k jejich pracovnímu zařazení obvyklé. Překročí-li takové osoby své oprávnění, zavazují tyto úkony právnickou osobu, jen pokud jde o právní úkon v rámci předmětu činnosti právnické osoby a pokud jde o překročení, o kterém druhý účastník nemohl vědět. Vedle uvedených dvou skupin osob mohou za právnické osoby jednat na základě institutu zastoupení osoby právnickou osobou k tomu pověřené.³⁴

Zániku právnické osoby předchází její zrušení jako právní skutečnost vyjadřující, že rušená právnická osoba přestala plnit účel, pro který vznikla. Právnická osoba se zrušuje dohodou, uplynutím doby, na kterou byla zřízena, splněním účelu, pro který byla zřízena, anebo z jiného právního důvodu, který stanoví zvláštní zákon. Právnickou osobu lze zrušit s likvidací nebo bez ní. Bez likvidace se právnická osoba ruší, přechází-li celé její jmění na jejího právního nástupce.³⁵ Vzhledem k tomu, že občanský zákoník neobsahuje obecná ustanovení o likvidaci právnických osob, použijí se pro případ, že zvláštní právní předpis u příslušného typu právnické osoby nestanoví jinak, ustanovení obchodního zákoníku

³⁰ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 155. ISBN 9788073802332.

³¹ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 26. ISBN 978-80-7357-948-7.

³² Tamtéž s. 26

³³ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 156. ISBN 9788073802332.

³⁴ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 27. ISBN 978-80-7357-948-7.

³⁵ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné. 2, 3. díl, Závazkové právo*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 194. ISBN 978-80-7357-473-4.

o likvidaci obchodních společností přiměřeně na všechny typy právnických osob.³⁶ Po zrušení právnické osoby následuje její zánik, který nastává výmazem právnické osoby z příslušného veřejného rejstříku.³⁷

2.1.1 Právní forma školy

Zákon předpokládá, že až na drobné výjimky budou školy a školská zařízení mít postavení právnické osoby. Právní forma však nemá vliv na samotnou činnost školy a její financování. S nevyužitím právní formy, tzv. školské právnické osoby, kterou školský zákon právně zakotvuje, nejsou spojeny žádné právní důsledky.³⁸

Zřizovatelem škol a školských zařízení dle školského zákona pak může být kraj, obec a dobrovolný svazek obcí (školská právnická osoba nebo příspěvková organizace zřízená podle zvláštního zákona), Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (školská právnická osoba nebo státní příspěvková organizace podle zvláštního zákona), Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo spravedlnosti (jako organizační složka státu), Ministerstvo zahraničních věcí (při diplomatické misi nebo konzulárním úřadu České republiky jako součást těchto úřadů), registrovaná církev a náboženské společnosti, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy (školská právnická osoba nebo právnická osoba podle zvláštních právních předpisů), ostatní právnické osoby nebo fyzické osoby (jako školské právnické osoby nebo jiné právnické osoby podle zvláštních právních předpisů) (§ 8 a násl. školského zákona).³⁹

Vymezení kategorií zřizovatelů je důležité z hlediska některých dalších podmínek fungování školské právnické osoby (hospodaření, zánik apod.). Pro obec či dobrovolný svazek obcí je školská právnická osoba fakultativní formou právnické osoby vedle právní formy příspěvkové organizace. Obě právní formy mají mnoho společných znaků, ale mají také významné odlišnosti. Příspěvková organizace vzniká dnem určeným zřizovatelem v rozhodnutí o zřízení (viz § 27 odst. 3 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů). Školská právnická osoba vzniká dnem zápisu do rejstříku školských právnických osob (viz § 125 odst. 5 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, tedy školský zákon). Zřizovatel příspěvkové

³⁶ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 27. ISBN 978-80-7357-948-7.

³⁷ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné. 2, 3. díl, Závazkové právo*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 194. ISBN 978-80-7357-473-4.

³⁸ GADASOVÁ, Dalimila. *Základy veřejné správy v ČR II.: veřejná správa a školství pro školský management*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. s. 10. ISBN 978-80-244-2596-2.

³⁹ SLÁDEČEK, Vladimír a Olga POUPEROVÁ. *Správní právo: zvláštní část*. Praha: Leges, 2011. s. 168-169. ISBN 978-80-87212-80-6.

organizace má povinnost zapsat nově vzniklou právnickou osobu do obchodního rejstříku (zápis je zpoplatněn), v případě zřízení školské právnické osoby postačí zápis do rejstříku školských právnických osob (tento zápis není zpoplatněn). Dochází tak zároveň ke zjednodušení proti příspěvkovým organizacím, neboť žádost o zápis do rejstříku školských právnických osob se podává zároveň se žádostí o zápis školy nebo školského zařízení do rejstříku škol a školských zařízení, resp. s žádostí o změny v údajích zapisovaných v rejstříku škol a školských zařízení. IČ přiděluje školské právnické osobě přímo MŠMT (srov. § 22 odst. 1 písm. e) zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě).⁴⁰

Školská právnická osoba vede účetnictví v souladu s vyhláškou č. 504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání, pokud účtují v soustavě podvojného účetnictví. Příspěvková organizace vede účetnictví podle vyhlášky č. 505/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou územními samosprávnými celky, příspěvkovými organizacemi, státními fondy a organizačními složkami státu.⁴¹

Na základě těchto odlišností lze konstatovat, že právní forma školské právnické osoby je z hlediska jejího vzniku či změn pro zřizovatele výhodnější, zejména vzhledem k menší časové náročnosti jednotlivých kroků, které musí zřizovatel v souvislosti se vznikem či změnami právnické osoby zajišťovat. Současně je potřeba zdůraznit, že volba právní formy, v níž bude zřízena škola nebo školské zařízení, nemá vliv na přístup k dotačním titulům v oblasti školství, ani k nárokovým dotacím podle zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon.⁴²

2.1.2 Školská právnická osoba

Školská právnická osoba je právnickou osobou zřízenou podle školského zákona. Hlavním předmětem její činnosti je poskytování vzdělávání a školských služeb.⁴³ Vedle hlavní činnosti může uskutečňovat i doplňkovou činnost, která musí navazovat na její hlavní činnost nebo činnost sloužící k účelnějšímu využití odbornosti jejich zaměstnanců a majetku. Nesmí být provozována způsobem, který by omezoval hlavní činnost školské právnické osoby

⁴⁰ Školská právnická osoba zřízená dobrovolným svazkem obcí: Metodický návod pro obecní samosprávy, dobrovolné svazky obcí a ředitele jimi zřizovaných škol a školských zařízení. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Aktuality* [online]. 2009 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/skolska-pravnicka-osoba-zrizena-dobrovolnym-svazkem-obci>.

⁴¹ Tamtéž

⁴² Tamtéž

⁴³ GADASOVÁ, Dalimila. *Základy veřejné správy v ČR II.: veřejná správa a školství pro školský management*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. s. 59. ISBN 978-80-244-2596-2.

nebo ohrožoval její kvalitu, rozsah a dostupnost.⁴⁴ Zřizovatelem školské právnické osoby může být pouze subjekt, kterému toto právo přiznává zákon. Pokud školský zákon výslovně neobsahuje právní úpravu vzniku, zániku, rozdělení, sloučení či splnutí školské právnické osoby, použijí se přiměřeně ustanovení obchodního zákoníku (§ 124 a násl. školského zákona). Zřizovatelem tedy může být např. ústřední orgán státní správy (ministerstvo) nebo veřejnoprávní korporace (obec, kraj, dobrovolný svazek obcí), popřípadě jiná právnická osoba (vzniklá ze zákona nebo na základě zákona) či fyzická osoba (podnikající podle zvláštních právních předpisů). Právním základem zřízení školské právnické osoby je zřizovací listina (při zřízení jedním zřizovatelem) nebo zřizovatelská smlouva (více zřizovatelů). Obsahové náležitosti listiny, popřípadě smlouvy zákon vymezuje taxativně (§ 125 školského zákona).⁴⁵

Školská právnická osoba vzniká dnem zápisu do rejstříku školských právnických osob a zaniká dnem výmazu z tohoto rejstříku, přičemž zánik může být spojen s její likvidací nebo bez likvidace. Zvláštní zákon upravuje přechod práv a povinností při zrušení školské právnické osoby. Školská právnická osoba se může sloučit nebo splynout s jinou školskou právnickou osobou a rozdělit na jiné školské právnické osoby. Školský zákon vymezuje pak bližší podmínky pro tyto postupy, včetně odkazu na obchodní zákoník při právních postupech, kdy dochází k likvidaci školské právnické osoby a které nejsou upraveny zvláštním zákonem.⁴⁶

Orgánem školské právnické osoby zřízené ministerstvem, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí je ředitel. Ředitel je statutárním orgánem, jmenuje ho a odvolává zřizovatel. Podmínky a postup pro jmenování a odvolání ředitele stanoví školský zákon. Orgány školské právnické osoby zřízené jinou právnickou osobou nebo fyzickou osobou jsou ředitel a rada. Zákon stanoví minimální a maximální počet členů rady (nejméně 3, nejvýše 15 členů), konkrétní počet členů stanoví zřizovatel, který také členy rady jmenuje a odvolává. Funkční období člena rady je 5 let. Bližší podmínky pro činnost rady stanoví její jednací řád (§ 130 a násl. školského zákona).⁴⁷

Školská právnická osoba hospodaří v souladu se svým rozpočtem a majetek využívá pro účely své hlavní činnosti. Příjmy školské právnické osoby jsou vymezeny demonstrativně

⁴⁴ VESELÁ, Radomíra. *Právo pro vedoucí pracovníky škol a školských zařízení*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2009. s. 95. ISBN 978-80-7314-178-3.

⁴⁵ SLÁDEČEK, Vladimír a Olga POUPEROVÁ. *Správní právo: zvláštní část*. Praha: Leges, 2011. s. 174-175. ISBN 978-80-87212-80-6.

⁴⁶ GADASOVÁ, Dalimila. *Základy veřejné správy v ČR II.: veřejná správa a školství pro školský management*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. s. 60. ISBN 978-80-244-2596-2.

⁴⁷ SLÁDEČEK, Vladimír a Olga POUPEROVÁ. *Správní právo: zvláštní část*. Praha: Leges, 2011. s. 175. ISBN 978-80-87212-80-6.

a jsou to zejména finanční prostředky ze státního rozpočtu, finanční prostředky z rozpočtů územních samosprávných celků, příjmy z hlavní a doplňkové činnosti, finanční prostředky přijaté zřizovatelem, úplata za vzdělávání a školské služby, příjmy z majetku ve vlastnictví školské právnické osoby, dary a dědictví.⁴⁸

Jak již bylo uvedeno výše, tak vedle své hlavní činnosti může vykonávat doplňkovou činnost, která však nemůže být financována z finančních prostředků státního rozpočtu. Školská právnická osoba vytváří peněžní fondy, obligatorně rezervní fond a investiční a s ohledem na typ zřizovatele (veřejnoprávní korporace, ministerstvo) i fond kulturních a sociálních potřeb. Přestože je školské právnická osoba subjektem práva, ze zvláštního zákona pro ni plynou určitá omezení, jednak při zakládání dalších právnických osob a dále pak při dispozicích s majetkem.⁴⁹

Školská právnická osoba nesmí např. zřizovat školské právnické osoby, obecně prospěšné společnosti a nadace, ani zakládat právnické osoby podle obchodního zákoníku a účastnit se na podnikání těchto osob. Školské právnické osoby zřizované veřejnoprávní korporací nebo ministerstvem nesmí přijímat a poskytovat půjčky bez předchozího souhlasu zřizovatele s výjimkou poskytování půjček z fondu kulturních a sociálních potřeb, sjednávat úvěry a směnečně se zavazovat, uzavírat smlouvy o koupi najaté věci bez předchozího souhlasu zřizovatele (takovýto právní úkon by byl ze zákona neplatný).⁵⁰

2.2 Závazkové právní vztahy

Závazkový (obligační) právní vztah je takový druh občanskoprávních vztahů, v němž jede subjekt má postavení věřitele (kreditora), tj. toho, kdo má právo (oprávnění) od druhého něco požadovat (pohledávka), a druhý subjekt má postavení dlužníka (debitora), tj. toho, kdo je povinen věřiteli to, co je věřitel oprávněn od něho získat, poskytnout (dluh).⁵¹

Závazkové právní vztahy jsou zaměřeny na směnu majetkových hodnot a jedná se o právní vztahy relativní povahy. Tento rys spočívá ve vyváženosti závazkových právních vztahů, které vznikají mezi dvěma či více individuálně určenými subjekty, jejichž majetkové

⁴⁸ SLÁDEČEK, Vladimír a Olga POUPEROVÁ. *Správní právo: zvláštní část*. Praha: Leges, 2011. s. 175. ISBN 978-80-87212-80-6.

⁴⁹ GADASOVÁ, Dalimila. *Základy veřejné správy v ČR II: veřejná správa a školství pro školský management*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 62. ISBN 978-80-244-2596-2.

⁵⁰ SLÁDEČEK, Vladimír a Olga POUPEROVÁ. *Správní právo: zvláštní část*. Praha: Leges, 2011. s. 175. ISBN 978-80-87212-80-6.

⁵¹ Tamtéž s. 60-61

zájmy jsou stejné povahy, avšak opačné orientace. Právě tato skutečnost umožňuje vzájemnou směnu majetkových hodnot mezi účastníky závazkových vztahů.⁵²

Závazkové právní vztahy proto lze zjednodušeně definovat jako majetkové vztahy relativní povahy, kde jedna strana tohoto vztahu má právo něco požadovat a druhá má povinnost jí to poskytnout.⁵³

Zákon odlišuje v § 491 občanského zákoníku závazky typické (zákonem výslovně upravené), dále závazky atypické (nepojmenované, inominátní) a jako třetí skupinu uvádí závazky ze smluv smíšených.⁵⁴

Závazkové právní vztahy vznikají zásadně ze stejných právních důvodů (skutečností) jako občanskoprávní vztahy vůbec. V úvahu přichází několik právních důvodů vzniku závazkových právních vztahů (tzv. zavazovací důvody). Jedná se o právní úkony, zejména smlouvy, protiprávní úkony, úřední (konstitutivní) rozhodnutí státních orgánů, zejména soudů a jiné právní důvody stanovené zákonem, zejména události a protiprávní stavy.⁵⁵

Závazkové právní vztahy mohou vznikat nejen z právních úkonů, resp. ze smluv, vznikají především na základě dvoustranných právních úkonů, dále také ze způsobení škody, z bezdůvodného obohacení, z občanskoprávních deliktů, tj. odpovědnostních vztahů z vad a prodlení, závazky vzniklé v dědickém řízení a z faktických událostí jako je např. jednatelství bez příkazu (§ 724 a násl. občanského zákoníku).⁵⁶

2.3 Subjekty závazkových právních vztahů

Subjekty závazkových právních vztahů mohou být tytéž subjekty, které mohou být i subjekty občanskoprávních vztahů vůbec, tj. fyzické a právnické osoby včetně státu, resp. obcí a krajů. Závazkové právní vztahy pojmově předpokládají existenci alespoň dvou subjektů. V závazkovém právu je třeba lišit pojmy subjekt závazkových právních vztahů a strana závazkového právního vztahu (pokud jde o smlouvy, uvádí se běžně smluvní strany, popř. účastníci smlouvy. Ke vzniku závazkového právního vztahu nepostačuje pouhá existence dvou subjektů. Tyto subjekty musí být zároveň vůči sobě v opačném právním

⁵² FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 156. ISBN 978-80-7357-948-7.

⁵³ FIALA, Josef a Milan KINDL. *Občanské právo hmotné*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 357. ISBN 978-80-7380-228-8.

⁵⁴ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 156. ISBN 978-80-7357-948-7.

⁵⁵ ŠVESTKA, J. a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné. 2, 3. díl, Závazkové právo*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 65-66. ISBN 978-80-7357-473-4.

⁵⁶ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 156. ISBN 978-80-7357-948-7.

postavení, tj. jeden z nich musí být subjektem práva na plnění (pohledávky) neboli věřitelem, druhý z nich subjektem povinnosti splnit závazek (dluh) neboli dlužníkem. Závazkový právní vztah proto vždy nezbytně předpokládá existenci alespoň dvou stran. Nelze ovšem vyloučit ani existenci více stran závazkového právního vztahu (např. závazkový právní vztah založený smlouvou o sdružení dle § 829 a násl. občanského zákoníku). Stranami závazkového právního vztahu jsou tedy věřitel a dlužník. U jednotlivých druhů závazkových právních vztahů se lze setkat se specifickým označením subjektů (např. u závazkového právního vztahu z kupní smlouvy jsou jeho subjekty prodávající a kupující, u závazkového právního vztahu z darovací smlouvy dárce a obdarovaný atd.).⁵⁷

2.4 Zánik závazkových právních vztahů

Jako všechny právní vztahy, mohou i závazkové právní vztahy zanikat přímo ze zákona anebo jinou právní skutečností na základě zákona. Občanský zákoník upravuje některé specifické důvody zániku závazků jak na základě subjektivních, tak i na základě objektivních právních skutečností. Konkrétně jde o zánik závazku na základě právního, případně protiprávního úkonu, na základě události a na základě kombinace obou těchto skutečností. V rámci specifické úpravy zániku závazků však naopak nejsou upraveny případy jejich zániku rozhodnutím soudu, i když k nim samozřejmě podle platné právní úpravy může docházet také.⁵⁸

Nejjednodušší a nejčastější způsob, jakým závazek zaniká, je ten, že je splněn. Závazek musí být splněn řádně a včas. Není-li závazek splněn řádně a včas, nastupuje odpovědnost za vady, není-li splněn včas, nastupuje odpovědnost za prodlení.⁵⁹

Zánik závazkového právního vztahu nastává, přistoupí-li k původní právní skutečnosti, která tento vztah založila, právní skutečnost další, která ji zbavuje zcela či zčásti právních účinků. Zánik závazkového právního vztahu jako celku je třeba odlišovat od zániku jednotlivého práva či povinnosti věřitele, resp. dlužníka, kdy závazkový právní vztah trvá jinak dále (např. zaplacení jednotlivé splátky). Zánik závazkových právních vztahů lze třídit podle různých kritérií v závislosti na právních skutečnostech, které zánik způsobily.⁶⁰

⁵⁷ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné. 2. 3. díl, Závazkové právo.* 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 70. ISBN 978-80-7357-473-4.

⁵⁸ FIALA, Josef a Milan KINDL. *Občanské právo hmotné.* 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 439. ISBN 978-80-7380-228-8.

⁵⁹ VESELÁ, Radomíra. *Právo pro vedoucí pracovníky škol a školských zařízení.* Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2009. s. 98. ISBN 978-80-7314-178-3.

⁶⁰ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné. 2. 3. díl, Závazkové právo.* 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 131. ISBN 978-80-7357-473-4.

Zánik závazkových právních vztahů můžeme rozdělit na základě jednostranných právních úkonů na splnění dluhu, uložení do úřední úschovy, odstoupení o smlouvy, jednostranné započetí a výpověď. V případě zániku závazkových právních vztahů na základě dvoustranných právních úkonů rozlišujeme zánik dohodou o novaci, vzdáním se práva, prominutím dluhu, dohodou o narovnání a dohodou o započetí. Závazkové právní vztahy zanikají také na základě událostí, a to v případě nemožnosti plnění, uplynutím doby, smrtí dlužníka a splynutím. Závazkové právní vztahy mohou zaniknout také na základě spojení úkonu a události (kumulované právní skutečnosti), a to neuplatněním práva neboli prekluzí. Závazkové právní vztahy zanikají také rozhodnutím státního orgánu. Případy, kdy závazky zanikají v důsledku rozhodnutí státního orgánu vydaného na návrh jednoho či obou účastníků, jsou v zákoně upraveny nikoli již v rámci obecných výkladů o zániku závazků, ale v souvislosti s jednotlivými instituty, kterých se týkají. Podle jiného kritéria se zánik závazkových právních vztahů třídí na zánik s uspokojením věřitele (typickým příkladem je splnění, kterým se dosahuje hospodářský cíl závazkového právního vztahu) a bez uspokojení věřitele (např. prominutí dluhu, nemožnost plnění atd.).⁶¹

2.5 Právní odpovědnost v občanskoprávních a závazkových vztazích

Právní odpovědnost je zvláštní forma právního vztahu, ve kterém dochází na základě porušení právní povinnosti ke vzniku nové právní povinnosti sankční povahy.⁶² Odpovědnost je sekundární právní povinnost, která vzniká subjektu, pokud porušil primární povinnost vyplývající ze zákona, smlouvy či soudního rozhodnutí. Odpovědnost je součástí každé právní povinnosti. Pokud je někdo povinný něco splnit, je zároveň odpovědný, že danou povinnost (ze smlouvy, zákona či soudního rozhodnutí) splní.⁶³

V soukromoprávní oblasti rozlišujeme odpovědnost za škodu, z prodlení, z bezdůvodného obohacení, za vadu věci a za zásah do nehmotného statku (např. čest, důstojnost atd.). Ve veřejnoprávní oblasti tradičně rozlišujeme odpovědnost trestní, správní (administrativní), neboli odpovědnost za správní delikty a odpovědnost disciplinární neboli odpovědnost za porušení disciplíny v rámci interních vnitřních vztahů.⁶⁴

⁶¹ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné. 2, 3. díl, Závazkové právo*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 132. ISBN 978-80-7357-473-4.

⁶² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 160. ISBN 9788073802332.

⁶³ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 239. ISBN 978-80-7357-948-7.

⁶⁴ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 162. ISBN 9788073802332.

Kromě výše uvedeného rozlišení právní odpovědnosti se můžeme setkat ještě se základním tříděním právní odpovědnost na odpovědnost subjektivní a objektivní. Subjektivní odpovědnost za škodu je tzv. odpovědností za zavinění, tzn. odpovědností, u které se vždy zjišťuje zavinění toho, kdo měl škodu způsobit. Objektivní odpovědnost za škodu je tzv. odpovědností za výsledek. U tohoto typu odpovědnosti se nezjišťuje zavinění a původce škody nese vždy odpovědnost za vzniklou škodu.⁶⁵

Občanské právo rozlišuje odpovědnost za škodu, vady a prodlení. Odpovědnost za vady je upravena v rámci závazků z právních úkonů (§ 499 a násl., § 596 a násl., § 616 a násl., § 619 a násl. a § 645 a násl. občanského zákoníku. Jedná se o objektivní odpovědnost, která vzniká smluvní straně v případě, nesplní-li svůj závazek řádně (bez vad). Odpovědnost za prodlení je upravena v rámci obecné části závazků. Prodlení dlužníka nebo věřitele způsobuje změnu závazku v jeho obsahu. Porušením povinnosti plnit včas vznikají nové, odpovědnostní povinnosti, např. právo věřitele požadovat po dlužníku úroky z prodlení nebo přechod nebezpečí nahodilé zkázy věci na věřitele v případě jeho prodlení (§ 517 a § 522 a násl. občanského zákoníku).⁶⁶

Odpovědnost za škodu vzniká subjektu občanskoprávního vztahu, způsobí-li škodu na věcech, zdraví či životním prostředí. Je upravena v občanském zákoníku v části šesté, počínaje § 415. Podle tohoto ustanovení je každý povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, majetku, na přírodě a životním prostředí. Dosah tohoto ustanovení je velmi praktický. Z porušení této prevenční povinnosti může přímo vzniknout odpovědnost za škodu.⁶⁷

Obecná (univerzální) občanskoprávní odpovědnost za škodu pro celé soukromé právo je upravena v § 420 a násl. občanského zákoníku. Je to obecné ustanovení k následujícím, tzv. zvláštním (speciálním) případům občanskoprávní odpovědnosti.⁶⁸ Pokud daný vztah není možno podřadit pod některý ze zvláště upravených odpovědnostních vztahů, pak je nutné jej posoudit podle § 420 občanského zákoníku. Jde o odpovědnost subjektivní. Předpoklady vzniku této odpovědnosti jsou protiprávní úkon, škoda, příčinná souvislost a zavinění.⁶⁹

⁶⁵ VALENTA, Jiří. *Právní rámec řízení škol a školských zařízení: základy práva pro školský management*. Karviná: Paris, 2010. s. 44. ISBN 978-80-87173-16-9.

⁶⁶ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 239. ISBN 978-80-7357-948-7.

⁶⁷ Tamtéž s. 240

⁶⁸ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné. 2, 3. díl, Závazkové právo*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 374. ISBN 978-80-7357-473-4.

⁶⁹ FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 247. ISBN 978-80-7357-948-7.

2.6 Odpovědnost za škodu u žáků a studentů škol

Současný zákoník práce řeší odpovědnost školy za škody způsobené žákům a studentům a naopak odpovědnost žáků a studentů způsobené škole v § 391 zákoníku práce. Odpovědnost za škodu tedy s ohledem na nutnost vykládat § 391 zákoníku práce v souladu se zákonem č. 561/2004 Sb., školský zákon nese vždy právnická osoba vykonávající činnost školy nebo školského zařízení.⁷⁰

V případech, kdy škola nebo školské zařízení nemá právní subjektivitu (v případě škol a školských zařízení zřizovaných Ministerstvem obrany, Ministerstvem spravedlnosti a Ministerstvem vnitra), odpovídá za škodu jejich zřizovatel (§ 391 odst. 3 poslední věta zákoníku práce). Pro odpovědnost v těchto souvislostech platí, že žáci střední školy, středního odborného učiliště, odborného učiliště, vyšší odborné školy nebo učiliště nebo studenti vysoké školy odpovídají škole nebo právnické nebo fyzické osobě za škodu, kterou ji způsobili při teoretickém nebo praktickém vyučování anebo v přímé souvislosti s ním. Pokud ke škodě došlo při výchově mimo vyučování ve školském zařízení nebo v přímé souvislosti s ní, odpovídají žáci za škodu školskému zařízení.⁷¹

Odpovědnost právnické osoby v případech uvedených v § 391 zákona č. 262/2006 Sb. je odpovědností absolutní objektivní - zákon nepřipouští možnost vyvinění se z odpovědnosti, dojde-li tedy k porušení právních povinností nebo úrazu žáka či studenta, odpovídá právnická osoba vykonávající činnost školy či školského zařízení vždy. Právnické osoby vykonávající činnost škol a školských zařízení musí uzavřít pojištění pro případ své odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání svých zaměstnanců (viz § 365 zákona č. 262/2006 Sb., odkazující na předchozí úpravu v zákoně č. 65/1965 Sb. a vyhlášce č. 125/1993 Sb.).⁷²

⁷⁰ Informace MŠMT školám ve věci odpovědnosti právnické osoby vykonávající činnost školy nebo školského zařízení za škodu způsobenou dětem, žákům či studentům včetně způsobů pojištění této odpovědnosti. KITZBERGER. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Informace a sdělení* [online]. 2007 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/informace-msmt-skolam-ve-veci-odpovednosti-pravnicke-osoby-vykonavajici-cinnost-skoly-nebo-skolskeho-zarizeni-za-skodu-zpusobenou-detem-zakum-ci-studentum-vcetne-zpusobu-pojisteni-teto-odpovednosti>.

⁷¹ VALENTA, Jiří. *Právní rámec řízení škol a školských zařízení: základy pro školský management*. Karviná: Paris, 2010. s. 333. ISBN978-80987173-16-9.

⁷² Informace MŠMT školám ve věci odpovědnosti právnické osoby vykonávající činnost školy nebo školského zařízení za škodu způsobenou dětem, žákům či studentům včetně způsobů pojištění této odpovědnosti. KITZBERGER. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Informace a sdělení* [online]. 2007 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/informace-msmt-skolam-ve-veci-odpovednosti-pravnicke-osoby-vykonavajici-cinnost-skoly-nebo-skolskeho-zarizeni-za-skodu-zpusobenou-detem-zakum-ci-studentum-vcetne-zpusobu-pojisteni-teto-odpovednosti>.

3. Pracovněprávní vztahy

Pracovněprávní vztahy patří v praxi řízení školy a školského zařízení k nejčastějším, do kterých ředitel školy a další vedoucí zaměstnanci vstupují.⁷³

Pracovněprávní vztahy právem regulované společenské vztahy, které vznikají mezi subjekty ve vazbě na pracovní proces a jejich účastníci jsou nositelé vzájemných subjektivních práv a právních povinností.⁷⁴

Pracovněprávní vztahy jsou dle § 1 písm. a) zákoníku práce právní vztahy vznikající při výkonu závislé práce mezi zaměstnanci a zaměstnavateli, právní vztahy kolektivní povahy, které souvisejí s výkonem závislé práce⁷⁵, vznikající v rámci působení zástupců zaměstnanců a zaměstnavatelů a některé právní vztahy před vznikem pracovněprávních vztahů.⁷⁶

Zákoník práce neupravuje všechny vztahy, které souvisejí s výkonem závislé práce, a proto je nutné zohlednit celý předmět právní úpravy pracovního práva. Pro komplexní rozlišení a třídění pracovněprávních vztahů lze rozlišit, podle kritéria objektu právního vztahu a s přihlédnutím k předmětu právní úpravy pracovního práva, pracovněprávní vztahy na dvě základní skupiny. Rozlišujeme pracovněprávní vztahy individuální, kdy se tyto vztahy týkají výkonu práce nebo otázek s ním úzce související a pracovněprávní vztahy kolektivní, jejichž účelem je řešení vazeb mezi zaměstnavateli a reprezentanty zaměstnanců v nejširším slova smyslu.⁷⁷

3.1 Individuální pracovněprávní vztahy

Individuální pracovněprávní vztah je vztah, který vzniká při výkonu závislé práce mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem (§ 1 písm. a) zákoníku práce). Závislá práce je vykonávaná ve vztahu nadřízeného zaměstnavatele a podřízeného zaměstnance. Jedná se výlučně osobní výkon práce zaměstnance pro zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele, za mzdu, plat nebo odměnu za práci, v pracovní době nebo jinak stanovené nebo dohodnuté době na pracovišti zaměstnavatele a na odpovědnost zaměstnavatele (§ 2 odst. 4 zákoníku práce).⁷⁸

⁷³ VALENTA, Jiří. *Právní rámec řízení škol a školských zařízení: základy pro školský management*. Karviná: Paris, 2010, s. 136. ISBN 978-80-87173-16-9

⁷⁴ GALVAS, Milan. *Pracovní právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 87. ISBN 978-80-210-5852-1.

⁷⁵ BĚLINA, Miroslav. *Pracovní právo*. 5. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 72. ISBN 978-80-7400-405-6.

⁷⁶ LICHOVNÍKOVÁ, Dagmar. *Zákoník práce pro školy a školská zařízení s výkladem*. Žďár nad Sázavou: Fakta, s.r.o., 2012, s. 14. ISBN 978-80-903823-6-7.

⁷⁷ GALVAS, Milan. *Pracovní právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 89. ISBN 978-80-210-5852-1.

⁷⁸ HANÁK, Martin. *Uzavírání pracovněprávních vztahů ve škole*. Praha: Národní institut pro další vzdělávání, 2009 s. 6-7. ISBN 978-80-86956-45-9

Mezi základní pracovněprávní řadí zákoník práce pouze pracovní poměry a pracovněprávní vztahy zakládané dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr (dohoda o provedení práce, dohoda o pracovní činnosti).⁷⁹

3.2 Účastníci individuálních pracovněprávních vztahů

Účastníky individuálních pracovněprávních vztahů jsou zaměstnanec a zaměstnavatel.⁸⁰ V případě základního pracovněprávního vztahu, jehož účastníkem na straně jedné je zaměstnavatel a na druhé straně zaměstnanec, může být zaměstnavatelem jak osoba fyzická, tak osoba právnická, zaměstnancem pak může být pouze osoba fyzická.⁸¹

Zaměstnancem může být fyzická osoba, která má pracovněprávní subjektivitu (způsobilost mít práva a povinnosti v pracovněprávních vztazích – způsobilost k právům a povinnostem, vlastními právními úkony nabývat oprávnění a zavazovat se – způsobilost k právním úkonům, mít právo uplatňovat své nároky u soudu – procesní způsobilost a nést odpovědnost za vlastní jednání, které porušuje právo – deliktní způsobilost), které vzniká dnem, kdy tato osoba dosáhne 15 let věku. Zaměstnavatel s ní nesmí sjednat jako den nástupu do práce den, který předchází dni, kdy tato fyzická osoba ukončí povinnou školní docházku.⁸²

U pedagogických pracovníků však může vzniknout pracovněprávní vztah až splněním podmínek stanovených v § 3 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Podle tohoto ustanovení může být pedagogickým pracovníkem jen fyzická osoba, která je plně způsobilá k právním úkonům, což znamená dovršením 18 let věku.⁸³

Zaměstnavatelem je právnická nebo fyzická osoba, která zaměstnává fyzickou osobu v pracovněprávním vztahu.⁸⁴ Ve školství je nutno zaměstnavatele vymezit v souladu se školským zákonem, podle kterého je v naprosté většině případů zaměstnavatelem právnická osoba vykonávající činnost školy nebo školského zařízení, tedy obvykle škola nebo školské zařízení (tedy instituce), nikoliv např. ředitel školy. Právní úkony vůči zaměstnancům vykonávají za zaměstnavatele vedoucí zaměstnanci. I vůči řediteli, jakožto statutárnímu orgánu je zaměstnavatelem právnická osoba, která vykonává činnost školy nebo školského zařízení.⁸⁵

⁷⁹ BĚLINA, Miroslav. *Pracovní právo*. 5. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 76. ISBN 978-80-7400-405-6.

⁸⁰ GALVAS, Milan. *Pracovní právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 89. ISBN 978-80-210-5852-1.

⁸¹ BĚLINA, Miroslav. *Pracovní právo*. 5. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 78. ISBN 978-80-7400-405-6.

⁸² Tamtéž s. 78-79

⁸³ LICHOVNÍKOVÁ, Dagmar. *Zákoník práce pro školy a školská zařízení s výkladem*. Žďár nad Sázavou: Fakta, s.r.o., 2012, s. 18. ISBN 978-80-903823-6-7.

⁸⁴ BĚLINA, Miroslav. *Pracovní právo*. 5. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 78. ISBN 978-80-7400-405-6.

⁸⁵ LICHOVNÍKOVÁ, Dagmar. *Zákoník práce pro školy a školská zařízení s výkladem*. Žďár nad Sázavou: Fakta, s.r.o., 2012, s. 18. ISBN 978-80-903823-6-7.

Výjimkou mohou být např. soukromé školy a školská zařízení, kde zaměstnavatelem může být konkrétní fyzická osoba (vlastník, zřizovatel školy). A pouze v případě, že tento zřizovatel je současně ředitelem své školy, může se stát, že je současně ředitelem školy i zaměstnavatelem ostatních pracovníků.⁸⁶

3.3 Základní pracovněprávní vztahy – pracovní poměr a práce konané mimo pracovní poměr

Pracovní poměr je základní pracovněprávní vztah, jehož prostřednictvím se účastní fyzická osoba na pracovním procesu. Prostřednictvím pracovního poměru, který představuje jádro pracovního práva, realizují občané ústavní právo na práci. Zároveň si jeho prostřednictvím zaměstnavatel zajišťuje pracovní sílu potřebnou k plnění svých hospodářských aktivit. Pracovní poměr je smluvní a závazkový vztah, v jehož rámci se jeden účastník (zaměstnanec) zavazuje pro druhé účastníka (zaměstnavatele) vykonávat práci za mzdu.⁸⁷

Obecně pro dohody o pracích konaných mimopracovní poměr platí, že zaměstnavatel má zajišťovat plnění svých úkolů především zaměstnanci v pracovním poměru, dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr (dohoda o provedení práce a dohoda o pracovní činnosti) by měly být jen výjimečnými pracovněprávními vztahy. Pro dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr nejsou stanoveny hmotněprávní podmínky, mezi dohodou o provedení práce a dohodou o pracovní činnosti není věcné rozlišení, pouze časové (není důležité, zda se jedná o výkon jednorázového úkolu nebo o opakující se činnost).⁸⁸

3.4 Pracovní poměr – postup před vznikem pracovního poměru

Zákoník práce upravuje některé právní vztahy před vlastním vznikem pracovního poměru. Omezuje se však jen na stanovení obecného pravidla pro výběr fyzických osob (budoucích zaměstnanců), vymezení okruhu údajů, které může zaměstnavatel od uchazeče o pracovní místo v souvislosti s jednáním před vznikem pracovního poměru vyžadovat, stanovení povinnosti zaměstnavatele seznámit zaměstnance před uzavřením pracovní smlouvy s jeho právy a povinnostmi, které by pro něho vyplynuly z pracovní smlouvy, s pracovními

⁸⁶ VALENTA, Jiří. *Kolektivní pracovněprávní vztahy ve školství*. Karviná: Paris, 2007, s. 7. ISBN 978-80-903817-7-3.

⁸⁷ GALVAS, Milan. *Pracovní právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 227. ISBN 978-80-210-5852-1.

⁸⁸ LICHOVNÍKOVÁ, Dagmar. *Zákoník práce pro školy a školská zařízení s výkladem*. Žďár nad Sázavou: Fakta, s.r.o., 2012, s. 60. ISBN 978-80-903823-6-7.

podmínkami a podmínkami odměňování a stanovení povinnosti zaměstnavatele zajistit ve stanovených případech vstupní lékařskou prohlídku.⁸⁹

Výběr zaměstnanců ucházejících se o zaměstnání z hlediska kvalifikace, nezbytných požadavků nebo zvláštních schopností je výhradní působnosti zaměstnavatele, nevyplyvá-li ze zvláštního právního předpisu jiný postup (§ 30 odst. 1 zákoníku práce). Zaměstnavatelům je dále také zakázáno činit nabídky zaměstnání, které mají diskriminační charakter, nejsou v souladu s pracovněprávními nebo služebními předpisy, nebo odporují dobrým mravům (§ 12 odst. 1 zákona č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti). Zaměstnavatel je také oprávněn, v souvislosti s přijímáním zaměstnanců, zjišťovat o uchazečích určité údaje. Je však oprávněn vyžadovat od uchazečů o zaměstnání pouze takové údaje, které bezprostředně souvisejí s přijetím do zaměstnání (kvalifikace zaměstnance, jeho znalosti a zkušenosti, délka odborné praxe, výpis z rejstříku trestů apod.)⁹⁰

Platná právní úprava umožňuje, aby měl zaměstnanec k zaměstnavateli více pracovněprávních vztahů (to je více pracovních poměrů, případně pracovněprávních vztahů vzniklých na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr). Při sjednání dalších pracovněprávních vztahů je třeba dodržet ustanovení § 34 b) odst. 2 zákoníku práce, kde se stanoví, že zaměstnanec v dalším základním pracovněprávním vztahu u téhož zaměstnavatele nesmí vykonávat práce, které jsou stejně druhově vymezeny. U zaměstnavatele, jímž je stát, platí, že zaměstnanec nesmí vykonávat práce, které jsou stejně druhově vymezeny, jedná-li se o výkon práce v téže organizační složce státu.⁹¹

3.5 Vznik (založení) pracovního poměru

Zákoník práce rozlišuje dva způsoby vzniku pracovního poměru. Pracovní poměr může vzniknout pracovní smlouvou nebo jmenováním. Pracovní smlouvou se pracovní poměr zakládá v naprosté většině případů, a to vždy, pokud zákoník práce nebo jiný předpis nestanoví, že se pracovní poměr na vedoucí místo zakládá jmenováním. Vznik pracovního poměru pracovní smlouvou je tedy obvyklým způsobem a vznik pracovního poměru jmenováním je výjimečným způsobem v zákonem stanovených případech. Nejen pro vznik pracovního poměru na základě pracovní smlouvy, ale i pro vznik pracovního poměru na základě jmenování platí zásada, že pracovní poměr může vzniknout jen na základě

⁸⁹ HŮRKA, Petr a kol. *Pracovní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. s. 118. ISBN 978-80-7380-316-2.

⁹⁰ GALVAS, Milan. *Pracovní právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 252. ISBN 978-80-210-5852-1.

⁹¹ BERKA, Vít. Další pracovní poměr. *Týdeník ŠKOLSTVÍ* [online]. 2012, roč. 2012, č. 33 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: <http://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2012/33/dalsi-pracovni-pomer/>.

svobodné vůle fyzické osoby (zaměstnance) a fyzické nebo právnické osoby (zaměstnavatele).⁹²

3.6 Jmenování

Jmenováním vzniká pracovní poměr podle § 33 odst. 3 zákoníku práce jen u zaměstnanců jmenovaných do funkce podle zvláštních právních předpisů (např. § 131 školského zákona – ředitel školské právnické osoby). Dále pak vzniká jmenování na vedoucí pracovní místo pracovní poměr u vedoucích zaměstnanců vyjmenovaných v § 33 odst. zákoníku práce (vedoucího organizační složky státu, organizačního útvaru organizační složky státu, organizačního útvaru státního podniku, organizačního útvaru státního fondu, příspěvkové organizace a organizačního útvaru policie České republiky (organizační útvar je každý organizační celek, v jehož čele stojí vedoucí dle § 11 zákoníku práce)).⁹³ Pracovní poměr jmenováním tedy vzniká řediteli školské právnické osoby, stanoví-li tak zvláštní právní předpis (§ 131 školského zákona), řediteli školy a školského zařízení (§ 166 školského zákona) a vedoucímu organizačního útvaru školy, školského zařízení (např. zástupce ředitele, vedoucí školní jídelny).⁹⁴

Ředitelé škol a školských zařízení zřizovaných ministerstvem, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí, jsou jmenováni (na základě konkurzu) jen na dobu určitou, a to na období 6 let. V průběhu posledních 6 měsíců, nejpozději však 3 měsíce před skončením pracovního poměru ředitele, může zřizovatel vyhlásit konkurz na ředitele školy, školského zařízení pro další období. Zřizovatel je povinen konkurz vyhlásit, pokud to nejpozději 6 měsíců před koncem doby trvání pracovního poměru na dobu určitou navrhne Česká školní inspekce nebo školská rada. Pokud k vyhlášení konkurzu nedojde, prodlužuje se řediteli doba trvání pracovního poměru na dobu určitou o dalších 6 let. Školský zákon v případě ředitelů veřejných škol a školských zařízení obsahuje speciální úpravu pracovního poměru na dobu určitou, a to na dobu 6 let.⁹⁵

Školský zákon stanoví, že v případech, kdy končí výkon pracovního místa ředitele ze zákona, nekončí však pracovní poměr) se postupuje podle zákoníku práce. Zákoník práce však řeší pouze postup v případě odvolání nebo vzdání se pracovního místa v § 73a zákoníku

⁹² HŮRKA, Petr. *Pracovní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. s. 117-118. ISBN 978-80-7380-316-2.

⁹³ GALVAS, Milan. *Pracovní právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 248. ISBN 978-80-210-5852-1.

⁹⁴ LICHOVNÍKOVÁ, Dagmar. *Zákoník práce pro školy a školská zařízení s výkladem*. Žďár nad Sázavou: Fakta, s.r.o., 2012, s. 26. ISBN 978-80-903823-6-7.

⁹⁵ Tamtéž s. 27

práce. V případě skončení výkonu práce ředitele se nejedná ani o odvolání ani o vzdání se pracovního místa, ale o skončení výkonu práce ředitele za zákona. Otázkou tedy je, která ustanovení zákoníku práce se použijí. Vzhledem k tomu, že zákoník práce neobsahuje speciální ustanovení, je nutné použít analogicky § 73a zákoníku práce a postupovat stejným způsobem jako při odvolání (vzdání se) z pracovního místa vedoucího zaměstnance.⁹⁶

3.6.1 Odvolání a vzdání se pracovního místa

Jmenovaného vedoucího zaměstnance lze z funkce odvolat. Pravomoc odvolat vedoucího zaměstnance z funkce má ten, kdo má pravomoc jej do funkce jmenovat (73 odst. 1 zákoníku práce). Odvolat lze vedoucího zaměstnance z jakéhokoli důvodu nebo i bez udání důvodu. Vedoucí zaměstnanec se může funkce také vzdát. Odvolání z pracovního místa musí být písemné a musí být doručeno druhému účastníkovi (§ 73a odst. 1 zákoníku práce). Odvoláním nebo vzdáním se funkce pracovní poměr nekončí. Výkon práce na pracovním místě vedoucího zaměstnance končí dnem následujícím po doručení odvolání, nebyl-li v odvolání uveden den pozdější. Zaměstnavatel je povinen se zaměstnancem dohodnout jeho zařazení na jiné pracovní místo, odpovídající jeho zdravotnímu stavu a kvalifikaci. Jestliže zaměstnanec návrh přijme, uzavřou spolu dohodu o změně pracovního poměru. Jestliže k takové dohodě nedojde, jedná se o překážku v práci na straně zaměstnavatele a zároveň je pro zaměstnavatele dán výpovědní důvod podle § 52 písm. c) zákoníku práce.⁹⁷

3.7 Pracovní smlouva

Pracovní smlouva je netypičtější právní skutečnost, která vede ke vzniku pracovního poměru. Jedná se o dvoustranný právní úkon, spočívající v souhlasném projevu vůle fyzické osoby a zaměstnavatele uzavřít pracovní poměr. Současně je také právním vyjádřením principu volby svobody zaměstnání, neboť umožňuje občanu vybrat si zaměstnavatele, druh práce a místo výkonu práce tak, aby to odpovídalo jeho schopnostem, zdravotnímu stavu, kvalifikaci, osobním poměrům a zájmům.⁹⁸ Na druhou stranu vyjadřuje princip svobodné volby zaměstnavatele uzavřít pracovní poměr se zcela konkrétní fyzickou osobou v souladu s čl. 9 a čl. 26 Listiny základních práv a svobod.⁹⁹

⁹⁶ LICHOVNÍKOVÁ, Dagmar. *Zákoník práce pro školy a školská zařízení s výkladem*. Žďár nad Sázavou: Fakta, s.r.o., 2012, s. 26. ISBN 978-80-903823-6-7.

⁹⁷ GALVAS, Milan. *Pracovní právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 249-250. ISBN 978-80-210-5852-1.

⁹⁸ BĚLINA, Miroslav. *Pracovní právo*. 5. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 215. ISBN 978-80-7400-405-6.

⁹⁹ HŮRKA, Petr. *Pracovní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. s. 125. ISBN 978-80-7380-316-2.

Pracovní smlouva je uzavřena, jakmile se smluvní strany shodly na celém jejím obsahu, tzn. na všech jejích podstatných náležitostech a případně na dalších skutečnostech, jež kterákoliv ze stran za podstatné pro uzavření smlouvy považuje. Návrh na uzavření smlouvy působí od doby, kdy dojde osobě, které je určen. Návrh na uzavření pracovní smlouvy může navrhovatel zrušit, dojde-li projev o zrušení druhému účastníku dříve nebo alespoň současně s návrhem. Zaměstnavatel je povinen uzavřít pracovní smlouvu v písemné podobě. Pracovní smlouva sjednaná jinak než písemnou formou by byla neplatná.¹⁰⁰

Obsahové náležitosti pracovní smlouvy se v literatuře pracovního práva tradičně dělí na náležitosti nezbytné a doplňující. Nezbytné náležitosti jsou rozhodující pro to, aby pracovní smlouva mohla plnit svou funkci, tj. založit konkrétní pracovní poměr. Podle § 34 odst. 1 zákoníku práce jsou nezbytnými obsahovými náležitostmi pracovní smlouvy druh práce, který má zaměstnanec pro zaměstnavatele vykonávat (obvykle se jedná o funkční označení - učitel, vychovatel, školník, kuchařka atp.), dále místo nebo místa, výkonu práce, ve kterých má být práce vykonávána (obvykle sídlo školy, školského zařízení či obec, ve které právnická osoba vykonává činnost školy nebo školského zařízení) a den nástupu do práce, jenž je důležitý tím, že v tento den vzniká pracovní poměr. Z charakteru pracovní smlouvy také vyplývá, že účastníci mohou svým projevem vůle přiřadit k objektivně nezbytným obsahovým náležitostem i obsahové náležitosti další, jestliže je považují za důležité. Další podmínky výkonu práce mohou sjednat jako součást pracovní smlouvy (doplňující obsahové náležitosti) nebo mohou tyto podmínky sjednat ve zvláštní smlouvě (§ 4b zákoníku práce. Jako doplňující obsahová ujednání pracovní smlouvy se nejčastěji vyskytují ujednání o době trvání pracovního poměru, ujednání o zkušební době, mzdová ujednání atd.)¹⁰¹

Pokud by nedošlo k dohodě stran o dalších (doplňujících) náležitostech, pak by pracovní smlouva nebyla uzavřena, neboť by se účastníci nedohodli na celém jejím obsahu.¹⁰²

3.7.1 Skončení pracovního poměru

Skončení pracovního poměru je právní institut, který zajišťuje ukončení základního pracovněprávního vztahu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, institut, jímž dochází ke skončení právního vztahu, v němž dochází k výkonu závislé práce za odměnu.

¹⁰⁰ BĚLINA, Miroslav. *Pracovní právo*. 5. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 215. ISBN 978-80-7400-405-6.

¹⁰¹ GALVAS, Milan. *Pracovní právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 256-259. ISBN 978-80-210-5852-1.

¹⁰² BĚLINA, Miroslav. *Pracovní právo*. 5. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 216. ISBN 978-80-7400-405-6.

Pracovní poměr může být rozvázán dohodou o rozvázání pracovního poměru, výpovědí (výpověď daná zaměstnancem či výpověď daná zaměstnavatelem), okamžitým zrušením či zrušením ve zkušební době. Pracovní poměr může také skončit uplynutím doby, na kterou byl sjednán (v případě pracovního poměru na dobu určitou), smrtí zaměstnance či smrtí zaměstnavatele, který je fyzickou osobou s výjimkou případů pokračování v živnosti podle § 13 odst. 1 živnostenského zákona.¹⁰³

3.8 Kolektivní pracovněprávní vztahy

Kolektivní pracovněprávní vztahy jsou vztahy mezi subjekty, které hájí a zastupují zájmy kolektivů zaměstnanců, a sdruženími zaměstnavatelů, popřípadě jednotlivými zaměstnavateli, jejichž hlavním cílem je zlepšování pracovních a mzdových podmínek zaměstnanců.¹⁰⁴

Subjekty kolektivních pracovněprávních vztahů se rozlišují podle toho, zda mají či nemají právní subjektivitu, dále pak kterého z účastníků pracovněprávního vztahu zastupují, či formou, kterou jsou upravena jejich práva a povinnosti. S výjimkou rad zaměstnanců a zástupce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) všechny ostatní subjekty mají právní subjektivitu. Zástupcem zaměstnavatelů jsou zaměstnavatelské organizace, zástupcem zaměstnanců jsou odborové organizace, rady zaměstnanců či zástupce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. S výjimkou postavení a oprávnění státu je postavení a okruh oprávnění jednotlivých subjektů upraven právními předpisy.¹⁰⁵

3.9 Odpovědnost za škodu v pracovněprávních vztazích

Pracovněprávní odpovědnost může vzniknout zásadně pouze za předpokladu, že již existuje některý ze základních pracovněprávních vztahů. Z tohoto hlediska pracovněprávní odpovědnostní vztah je vztahem vždy odvozeným, který nemůže existovat bez předchozího základního pracovněprávního vztahu.¹⁰⁶

Tato vázanost pracovněprávního odpovědnostního vztahu na základní pracovněprávní vztah je také jeho určitým specifickým oproti některým jiným odpovědnostním vztahům. Pracovněprávní odpovědnostní vztah se rovněž liší od ostatních odpovědnostních vztahů

¹⁰³ LICHOVNÍKOVÁ, Dagmar. *Zákoník práce pro školy a školská zařízení s výkladem*. Žďár nad Sázavou: Fakta, s.r.o., 2012, s. 44. ISBN 978-80-903823-6-7.

¹⁰⁴ HŮRKA, Petr. *Pracovní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. s. 429. ISBN 978-80-7380-316-2.

¹⁰⁵ BĚLINA, Miroslav. *Pracovní právo*. 5. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 453. ISBN 978-80-7400-405-6.

¹⁰⁶ GALVAS, Milan. *Pracovní právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 399-400. ISBN 978-80-210-5852-1.

svým předmětem, který je v obecné rovině vymezen předmětem pracovního práva, resp. předmětem základního pracovněprávního vztahu, který odpovědnostní vztah chrání a upevňuje.¹⁰⁷

Kromě již shora uvedených specifík pracovněprávní odpovědnosti je možno u odpovědnosti za škodu zdůraznit především skutečnost, že zaměstnanec odpovídá výlučně za zavinění (tato skutečnost je ostatně typická pro celou pracovněprávní odpovědnost zaměstnance, nejen pro odpovědnost za škodu), dále, že zaměstnanec nenese riziko vyplývající z provozu zaměstnavatele, odpovídá zásadně jen za skutečnou škodu a – což je zřejmě nejdůležitější – rozsah zaměstnancovy odpovědnosti za škodu je v řadě případů omezen (typicky v případech škod způsobených z nedbalosti). Porušení pracovněprávních povinností nemusí vyvolat vždy pouze pracovněprávní odpovědnost, ale může z tohoto důvodu dojít i k jiným druhům odpovědnosti. Tak zejména porušení pracovněprávních povinností může vyvolat trestněprávní, administrativněprávní a občanskoprávní odpovědnost. Tyto odpovědnosti podle jednotlivých právních odvětví se mohou někdy překrývat a v řadě případů dojde k realizaci více typů odpovědnosti vyvolaných jediným porušením pracovněprávní povinnosti.¹⁰⁸

Pracovněprávní odpovědnost může nastat nejen v případě, kdy dojde k porušení pracovněprávních povinností (což je samozřejmě typické a v praxi nejčastější), ale také v případě, kdy dojde k porušení právních povinností stanovených jinými právními odvětvími, a to např. občanským, správním právem a podobně.¹⁰⁹

Pracovní právo vytváří jednotný odpovědnostní systém, v jehož rámci můžeme rozlišovat několik typů odpovědnosti. Jedná se o odpovědnost za porušení povinnosti vyplývající z právního předpisu vztahujícího se k vykonané práci, jejímž obsahem je právo zaměstnavatele postihnout zaměstnance (na mzdě, jiného nároku, či rozvázáním pracovního poměru) a povinnost zaměstnance takovýto postup strpět. Dále je to odpovědnost za škodu, jejímž obsahem je právo poškozeného požadovat náhradu vzniklé škody a povinnost škůdce škodu uhradit. Další je odpovědnost za nesplnění závazku, jejímž obsahem je právo oprávněného požadovat úroky z prodlení a povinnost povinného úroky zaplatit spolu s přechodem nebezpečí ztráty, poškození nebo zničení věci. Poslední je odpovědnost

¹⁰⁷ BĚLINA, Miroslav. *Pracovní právo*. 5. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 399-400. ISBN 978-80-7400-405-6.

¹⁰⁸ Tamtéž s. 400

¹⁰⁹ Tamtéž s. 400

za bezdůvodné obohacení, jehož obsahem je povinnost toho, kdo se bezdůvodně obohatil, získaný prospěch vrátit a právo druhého vrácení požadovat.¹¹⁰

Pro pracovní právo je charakteristické, že odpovědnost zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci je vždy objektivní, a toto platí dokonce i u obecné odpovědnosti zaměstnavatele za škodu. Naproti odpovědnosti zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci je odpovědnost zaměstnance za škodu vždy odpovědností subjektivní.¹¹¹

3.9.1 Odpovědnost zaměstnance za škodu způsobenou zaměstnavateli

Odpovědnost za škodu způsobenou zaměstnancem zaměstnavateli vzniká pouze v případě, kdy ke škodě došlo při plnění pracovního úkolu nebo v přímé souvislosti s ním odpovědnosti. Zaměstnanec odpovídá pouze za škodu, kterou zavinil (odpovědnost subjektivní, tedy za zavinění). Pokud byla škoda způsobena také porušením povinnosti ze strany zaměstnavatele, odpovědnost zaměstnance se poměrně omezí. Zaměstnanec, který hradí škodu způsobenou zaměstnavateli, je podle pracovněprávních předpisů intenzivněji chráněn omezením rozsahu náhrady škody. Rozlišují se tyto druhy odpovědnosti zaměstnance za škodu: obecná odpovědnost, odpovědnost za nesplnění povinností k odvrácení škody, odpovědnost za schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat a odpovědnost za ztrátu svěřených věcí. Druhy odpovědností uvedených shora bez odpovědnosti obecné se označují společně jako zvláštní odpovědnost zaměstnance za škodu.¹¹²

3.9.2 Odpovědnost zaměstnavatele za škodu způsobenou zaměstnanci

Hlavním účelem odpovědnosti zaměstnavatele je nahradit zaměstnanci v plném rozsahu škodu, kterou utrpěl při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním. Odpovědnost zaměstnavatele je vždy objektivní, tj. k jejímu vzniku se nevyžaduje zavinění. Zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci i za škodu, kterou mu porušením povinnosti způsobil jiný subjekt, i když zaměstnavatel sám žádnou povinnost neporušil. Pokud zaměstnavatel prokáže, že škodu zavinil také poškozený, jeho odpovědnost se poměrně omezí (zvláštní úprava však platí při odpovědnosti za škodu na zdraví).

Zaměstnavatel je povinen hradit zaměstnanci skutečnou škodu, a to v penězích, pokud škodu neodčiní uvedením v předešlý stav. Jde-li o škodu způsobenou úmyslně, může

¹¹⁰ GALVAS, Milan. *Pracovní právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 604. ISBN 978-80-210-5852-1.

¹¹¹ BĚLINA, Miroslav. *Pracovní právo*. 5. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 408. ISBN 978-80-7400-405-6.

¹¹² HŮRKA, Petr. *Pracovní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. s. 413-414. ISBN 978-80-7380-316-2.

zaměstnanec požadovat i náhradu jiné škody. Dále platí, že náhradu za ztrátu na výdělku vyplácí zaměstnavatel pravidelně jednou měsíčně.¹¹³

Zákoník práce rozlišuje několik druhů odpovědnosti zaměstnavatele za škodu způsobenou zaměstnanci. Jedná se o obecnou odpovědnost, odpovědnost zaměstnavatele za škodu při pracovních úrazech a nemocech z povolání, odpovědnost za škodu vzniklou na odložených věcech a odpovědnost za škodu vzniklou zaměstnanci při odvracení škody. Druhy odpovědností uvedených shora bez odpovědnosti obecné se označují společně jako zvláštní odpovědnost zaměstnance za škodu¹¹⁴

¹¹³ GALVAS, Milan. *Pracovní právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 604. ISBN 978-80-210-5852-1.

¹¹⁴ HŮRKA, Petr. *Pracovní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. s. 418. ISBN 978-80-7380-316-2.

4. Rozhodování ředitele školy a školského zařízení

V souladu se školským zákonem je ředitel školy a školského zařízení nadán rozhodovací pravomocí řídicího charakteru a rozhodovací pravomocí, kdy výsledkem je vydání správního aktu, rozhodnutí. Rozhodnutí, které je projevem jeho řídicí pravomoci je projevem řízení instituce a výsledkem může být pokyn k určitým postupům v rámci instituce, příkaz zaměstnanci k určité činnosti, postup při vyřizování určitých záležitostí apod. Jeho postavení je projevem hierarchie a jeho řídicí pokyny směřují vůči jemu podřízeným subjektům, které jsou povinny v rámci svého zaměstnaneckého vztahu k instituci tyto pokyny respektovat. Ředitel tedy v těchto případech rozhoduje o všech záležitostech, které se týkají poskytování vzdělávání, rozhoduje a také odpovídá za odbornou a pedagogickou úroveň vzdělávání, vytváří podmínky pro výkon inspekční činnosti České školní inspekce a přijímá následná opatření, vytváří podmínky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, zajišťuje informační servis o průběhu a výsledcích vzdělávání ve vztahu k zákonným zástupcům., odpovídá za zajištění dohledu ve škole a rozhoduje o zřízení pedagogické rady jako svého poradního orgánu. Ředitel rovněž v rámci své rozhodovací pravomoci stanovuje organizaci a podmínky provozu školy školského zařízení, odpovídá za hospodárné využívání finančních prostředků a předkládá rozbor hospodaření v souladu s právními předpisy.¹¹⁵

Vedle výše uvedené řídicí a rozhodovací pravomoci v rámci fungování instituce je ze zákona ředitel školy a školského zařízení oprávněn rozhodovat o právech a povinnostech subjektů v oblasti státní správy, a to v zákonem taxativně vymezených případech. V těchto případech ředitel vydává správní akt, rozhodnutí, s příslušnými obsahovými a formálními náležitostmi.¹¹⁶

Ustanovení školského zákona, které vytváří spojnici mezi činnostmi ředitele školy a školského zařízení a správním řízením, je obecně známé ustanovení § 165 odst. 2 školského zákona. Ředitel školy a školského zařízení, které zřizuje stát, kraj, obec nebo dobrovolný svazek obcí, rozhoduje o právech a povinnostech v oblasti státní správy v několika případech.¹¹⁷

Jedná se o zamítnutí žádosti o povolení individuálního vzdělávacího plánu podle § 18, zamítnutí žádosti o přeřazení žáka nebo studenta do vyššího ročníku podle § 17 odst. 3.,

¹¹⁵ GADASOVÁ, Dalimila. *Základy veřejné správy v ČR II: veřejná správa a školství pro školní management*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 41. ISBN978-80-244-2596-2

¹¹⁶ Tamtéž s. 41

¹¹⁷ PUŠKINOVÁ, Monika a Jan MIKÁČ. *Rozhodování ředitele školy a školského zařízení ve správním řízení a mimo správní řízení: postupy, správná řešení, vzory správních rozhodnutí*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 12. ISBN978-80-7357-595-3.

přijetí dítěte k předškolnímu vzdělávání podle § 34, ukončení předškolního vzdělávání podle § 35, zařazení dítěte do přípravného stupně základní školy speciální podle § 48a, zařazení dítěte do přípravné třídy základní školy podle § 47, zamítnutí žádosti o odklad povinné školní docházky podle § 37, převedení žáka do odpovídajícího ročníku základní školy podle § 39 odst. 2, přijetí k základnímu vzdělávání podle § 46, přestupu žáka podle § 49 odst. 1, převedení žáka do jiného vzdělávacího programu podle § 49 odst. 2, zamítnutí žádosti o povolení pokračování v základním vzdělávání podle § 55 odst. 2, přijetí ke vzdělávání ve střední škole podle § 59 a násl., přijetí ke vzdělávání ve vyšší odborné škole podle § 93 a násl., přijetí ke vzdělávání v konzervatoři podle § 88., zamítnutí žádosti o přestup, změnu oboru vzdělávání, přerušení vzdělávání, opakování ročníku podle §§ 66 a 97, zamítnutí žádosti o pokračování v základním vzdělávání podle § 55 odst. 1, podmíněné vyloučení a vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení podle § 31 odst. 2 a 4, zamítnutí žádosti o uznání dosaženého vzdělání podle §§ 70 a 100 a povolení a zrušení povolení individuálního vzdělávání žáka podle § 41.¹¹⁸

Na tomto místě je nutné doplnit informaci, která se týká postupu při rozhodování ředitele dle zákona č. 49/2009 Sb., který novelizoval § 183 odst. 2 školského zákona a který se přímo dotýká § 165 odst. 2 školského zákona. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění zákona č. 49/2009 Sb., obsahuje nové znění § 183 odst. 2, kdy byla doplněna slova „§ 165 odst. 2 písm. b), e), f) a g)“. Cílem tohoto znění, které se do školského zákona dostalo při projednávání novely v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky jako poslanecký pozměňovací návrh, mělo pravděpodobně být vyloučení některých druhů rozhodování ředitelů škol zřizovaných tzv. veřejnými zřizovateli z režimu zákona č. 500/2004 Sb., správní řád. Důsledkem však je naopak založení vnitřní rozpornosti školského zákona, což je v rozporu s platnými ústavními principy. Byť jsou tedy určitá řízení „jako by“ ze správního řízení vyloučena, ve skutečnosti tomu tak není a být nemůže, nedošlo-li k odpovídajícím změnám právě v § 165 odst. 2 školského zákona a nebyla-li současně doplněna speciální procesní úprava (resp. též přechodná ustanovení, která jsou z právního

¹¹⁸ PUŠKINOVÁ, Monika a Jan MIKÁČ. *Rozhodování ředitele školy a školského zařízení ve správním řízení a mimo správní řízení: postup, správná řešení, vzory správních rozhodnutí*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 12. ISBN978-80-7357-595-3.

hlediska v ustanoveních, která obsahují procesní úpravu, při jeho změně naprosto nezbytná).¹¹⁹

Tedy dle zákona č. 49/2009 Sb., kterým se mění školský zákon, platí, že ředitel školy, kterou zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí, a který rozhoduje o právech a povinnostech v oblasti státní správy, rozhoduje v případech podle § 165 odst. 2 písm. b), e), f) a g) podle správního řádu. Pouze takovýto postup lze považovat za postup v souladu s platnými právními předpisy. Pro úplnost lze odkázat na § 1 odst. 2 správního řádu, kde je zakotveno, že pokud zvláštní právní předpis (kterým je zde školský zákon) nestanoví jiný postup (což v daném případě splněno není), použije se vždy správní řád nebo jeho jednotlivá ustanovení.¹²⁰

V rámci rozhodnutí o právech a povinnostech určitých osob, která uskutečňuje ředitel školy a školského zařízení v oblasti státní správy, a která jsou taxativně vyjmenovaná v § 165 odst. 2 školského zákona, činí ředitel školy a školského zařízení některá rozhodnutí o právech a povinnostech mimo oblast státní správy, která nelze podřadit pod § 165 odst. 2 školského zákona. Dle výše uvedeného taxativního výčtu ustanovení § 165 odst. 2 školského zákona, lze rozhodnutí ředitele školy a školského zařízení o právech a povinnostech rozčlenit do dvou skupin, a to na rozhodnutí o zamítnutí žádosti a rozhodnutí o jakémkoli výsledku rozhodování o žádosti (vyhovění i zamítnutí).¹²¹

Ve všech výše uvedených případech ředitel školy a školského zařízení realizuje svým rozhodovacím procesem zvláštní druh správního řízení, jehož výsledkem je vydání rozhodnutí, které musí být doručeno účastníkům řízení, kterým stanoví nová práva a nové povinnosti a zároveň tito mají možnost právní obrany proti rozhodnutí, se kterými nesouhlasí, a to právními prostředky, které stanoví zákon. Procesní postupy při vydávání rozhodnutí vymezují právní předpisy procesního charakteru, správní řád a zvláštní zákony, v těchto konkrétních případech, školský zákon.¹²²

¹¹⁹ Právní výklady MŠMT: Právní výklad k postupu při rozhodování ředitele podle § 165 odst. 2 školského zákona. *Ministerstvo školství, mládeže tělovýchovy* [online]. [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/pravni-vyklad-k-postupu-pri-rozhodovani-reditele-podle-165>

¹²⁰ Tamtéž

¹²¹ PUŠKINOVÁ, Monika a Jan MIKÁČ. *Rozhodování ředitele školy a školského zařízení ve správním řízení a mimo správní řízení: postup, správná řešení, vzory správních rozhodnutí*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 13. ISBN978-80-7357-595-3.

¹²² GADASOVÁ, Dalimila. *Základy veřejné správy v ČR II: veřejná správa a školství pro školní management*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 42. ISBN978-80-244-2596-2

4.1 Správní řízení, účastníci správního řízení a postup před zahájením řízení

Správní řízení je tedy postup správního orgánu, jehož účelem je vydání rozhodnutí, jímž se v určité věci zakládají, mění nebo ruší práva či povinnosti jmenovitě určené osoby nebo se prohlašuje, že taková osoba práva nebo povinnosti má nebo nemá. Jde o proces, ve kterém správní orgán po zahájení řízení způsobem, který správní řád předpokládá a za pomoci stanovených institutů a nástrojů v součinnosti s účastníky řízení shromažďuje podklady pro vydání rozhodnutí, zjišťuje stav věci nezbytný pro rozhodnutí a vydá rozhodnutí.¹²³

V každém řízení vystupuje na jedné straně správní orgán a na straně druhé účastník řízení.¹²⁴ Ředitel školy a školského zařízení se s největší pravděpodobností setká zejména s prvními dvěma skupinami účastníků, které jsou vyčleněny na základě způsobu zahájení správního řízení (žádost, z moci úřední). V případě řízení o žádosti se jedná o žadatele (tj. osoba, která ředitele školy žádá v souvislosti s jeho právy nebo povinnostmi, např. dítě, které žádá o přijetí k základnímu vzdělávání, dále např. dítě, kterému ředitel školy zamítne žádost o odklad povinné školní docházky či uchazeč, který žádá o přijetí ke vzdělávání ve střední škole atd.) a v případě řízení z moci úřední se jedná o dotčenou osobu (osob, jejíž povinnost je rozhodnutím ředitele dotčena, např. žák, kterého ředitel školy podmíněně vylučuje ze školy).¹²⁵

Další skupinou účastníků jsou účastníci dle § 29 správního řádu, který upravuje procesní způsobilost účastníka řízení. V případě nezletilého žáka, který nemá způsobilost, aby sám za sebe jednal ve správním řízení - je tedy procesně nezpůsobilý, správní řád umožňuje, aby byl takovýto žák zastoupen (zákonným zástupce, opatrovníkem, zmocněnce či příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí).¹²⁶ Ve školství je účastníkem vždy dítě, uchazeč, žák nebo student, popř. jeho rodiče či osoby odpovědné za výchovu. V případě právnických osob činí úkony ten, kdo je k tomu oprávněn v řízení před soudem podle občanského zákoníku.¹²⁷

¹²³ VESELÁ, Radomíra. *Právo pro vedoucí pracovníky škol a školských zařízení*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2009 s. 21. ISBN 978-80-7314-178-3.

¹²⁴ Tamtéž s. 21

¹²⁵ PUŠKINOVÁ, Monika a Jan MIKÁČ. *Rozhodování ředitele školy a školského zařízení ve správním řízení a mimo správní řízení: postup, správná řešení, vzory správních rozhodnutí*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 32. ISBN 978-80-7357-595-3.

¹²⁶ CRHA, Josef. *Správní rozhodnutí ředitel střední školy*. Praha: Národní institut dalšího vzdělávání, 2009, s. 8. ISBN 978-80-86956-27-5.

¹²⁷ VESELÁ, Radomíra. *Právo pro vedoucí pracovníky školy školských zařízení*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2009, s. 22. ISBN 978-80-7314-178-3.

V rámci rozhodování na úseku školství je správním orgánem ředitel školy a školského zařízení zřizovaného státem, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí, který je tzv. oprávněnou úřední osobou ve smyslu § 15 správního řádu. Je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s řízením a které v zájmu zajištění řádného výkonu veřejné správy nebo v zájmu jiných osob musí zůstat utajeny. Mlčenlivosti je zbaven, jen stanoví-li tak zákon nebo vysloví-li souhlas osoba, jíž se předmětná skutečnost týká. Ředitel školy na požádání účastníka řízení sdělí své jméno, příjmení a své funkční zařazení.¹²⁸

Správní řád obsahuje ve své části druhé a třetí ustanovení týkající se postupu správních orgánů před zahájením řízení. Podle konkrétní situace se může jednat p přijímání podnětů k zahájení řízení (§ 42 správního řádu), odložení věci (§ 43 správního řádu), vysvětlení (§ 137 správního řádu), zajištění důkazů (§ 138 správního řádu) či předběžná informace (§ 139 správního řádu).¹²⁹

Pro správné použití uvedených úkonů předprocesního stádia správního řízení je nutné vzít v potaz, že je nelze použít kdykoliv, jsou spojeny buď se správním řízením zahájeným na žádost, nebo se správním řízením zahájeným z moci úřední (*ex offio*). Některé případy správního řízení mohou být zahájena jak z moci úřední, tak na žádost.¹³⁰

Řízení, která lze zahájit pouze na žádost účastníka jsou zamítnutí žádosti o přeřazení žáka nebo studenta do vyššího ročníku (§ 17 odst. 3 školského zákona), zamítnutí žádosti o povolení individuálního vzdělávacího plánu (§ 18), přijetí dítěte k předškolnímu vzdělávání (§ 34), povolení a zrušení individuálního vzdělávání žáka ZŠ (§ 41) zařazení dítěte do přípravného stupně základní školy speciální (§ 48a), zařazení dítěte do přípravné třídy ZŠ (§ 47), zamítnutí žádosti o odkladu povinné školní docházky (§ 37), přijetí k základnímu vzdělávání (§ 46), přestupu žáka (§ 49 odst. 1), zamítnutí žádosti o pokračování v základním vzdělávání (§ 55 odst. 1), zamítnutí žádosti o povolení pokračování v základním vzdělávání (§ 55 odst. 2), přijetí ke vzdělávání ve střední škole (§ 59 a násl.), přijetí ke vzdělávání ve VOŠ (§ 93), přijetí ke vzdělávání v konzervatoři (§ 88), zamítnutí žádosti o přestup žáka střední školy (§ 66 odst. 4) a VOŠ (§ 97), zamítnutí žádosti o změnu oboru vzdělávání žáka střední školy (§ 66 odst. 3), studenta VOŠ (§ 97), zamítnutí žádosti o přerušení vzdělávání žáka střední školy (§ 66 odst. 5), studenta VOŠ (§ 97), zamítnutí žádosti o přerušení

¹²⁸ VESELÁ, Radomíra. *Právo pro vedoucí pracovníky škol a školských zařízení*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2009 s. 21-22. ISBN978-80-7314178-3.

¹²⁹ PUŠKINOVÁ, Monika a Jan MIKÁČ. *Rozhodování ředitele školy a školského zařízení ve správním řízení a mimo správní řízení: postup, správná řešení, vzory správních rozhodnutí*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 20. ISBN978-80-7357-595-3.

¹³⁰ Tamtéž s. 20

vzdělávání žákyně střední školy (§ 66 odst. 6), zamítnutí žádosti o opakování ročníku žáka střední školy po splnění povinné školní docházky (§ 66 odst. 7) a zamítnutí žádosti o uznání uceleného nebo částečného dosaženého vzdělání (§ 70, § 100).¹³¹

Řízení, která lze zahájit pouze z moci úřední jsou podmíněné vyloučením žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení (§ 31 odst. 2 a 4), vyloučením žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení (§ 31 odst. 2 a 4), ukončení předškolního vzdělávání (§ 35) a řízení, která lze zahájit na žádost i z moci úřední jsou převedení žáka do odpovídajícího ročníku základní školy (§ 39 odst. 2), převedení žáka ZŠ do jiného vzdělávacího programu (§49 odst. 2) a zrušení individuálního vzdělávání žáka ZŠ (§ 41).¹³²

4.2 Zahájení správního řízení

Před procesní fáze správního řízení může skončit tím, že jeho vlastní procesní fáze nebude zahájen. Většina případů v činnosti ředitele školy však pokračuje procesní fází, a to znamená zahájení správního řízení. Zahájení správního řízení je spojeno s tím, že jeden ze subjektů správního řízení učiní vůči druhému subjektu správního řízení úkon, který iniciuje (nejčastěji) rozhodnutí správního orgánu o přiznání práva nebo změny práva, případně o povinnosti účastníka řízení. Od okamžiku zahájení řízení začíná běžet zákonem stanovená lhůta, ve které je účastník oprávněn uplatňovat svoje procesní práva a správní orgán činí úkony vedoucí k řádnému vyřízení věci.¹³³

Jak již bylo uvedeno výše, správní řízení může být zahájeno dvěma základními způsoby (žádost, z moci úřední). Správní řízení na žádost je zahájeno dnem, kdy žádost nebo jiný návrh, kterým se zahajuje řízení, došel věcně a místně příslušnému správnímu orgánu. Pokud je žadatelem více osob v téže věci, je pro zahájení rozhodné, aby tak učinil poslední z nich. Z žádosti musí být zřejmé, kdo ji podává (jméno, příjmení, datum narození a místo trvalého bydliště, popřípadě jinou adresu pro doručování), co žadatel žádá nebo čeho domáhá, označení žadateli známých účastníků řízení, označení správního orgánu, jemuž je žádost doručována, další náležitosti, které stanoví zákon a podpis osoby, která jej činí.¹³⁴

Pokud žádost neobsahuje předepsané náležitosti nebo trpí-li jinými vadami, pomůže správní orgán žadateli nedostatky odstranit na místě nebo jej vyzve k jejich odstranění,

¹³¹ PUŠKINOVÁ, Monika a Jan MIKÁČ. *Rozhodování ředitele školy a školského zařízení ve správním řízení a mimo správní řízení: postup, správná řešení, vzory správních rozhodnutí*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 32. ISBN 978-80-7357-595-3.

¹³² Tamtéž s. 21-22

¹³³ Tamtéž s. 30

¹³⁴ VESELÁ, Radomíra. *Právo pro vedoucí pracovníky školy školských zařízení*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2009, s. 25. ISBN 978-80-7314-178-3.

poskytne mu k tomu přiměřenou lhůtu a poučí jej o následcích neodstranění nedostatků v této lhůtě. Správní orgán současně může správní řízení přerušit. Je na vůli správního orgánu, zda řízení přeruší či nikoliv.¹³⁵

Správní řízení z moci úřední je zahájeno dnem, kdy ředitel školy oznámil zahájení řízení účastníkovi řízení doručením oznámení nebo ústním prohlášením. Oznámení musí obsahovat identifikační údaje správního orgánu, předmět řízení, jméno, příjmení, funkci oprávněné osoby a podpis oprávněné úřední osoby (§ 46 odst. 1 správního řádu). Oprávněnou úřední osobou je ředitel školy. Jestliže je zahájení správního řízení oznámeno osobně nezletilému účastníkovi, nebo jeho zákonnému zástupci (tj. ústně), sepisuje se o tom protokol, který je založen do spisu a předán účastníkům řízení.¹³⁶

4.3 Rozhodnutí

Smyslem většiny případů správního řízení je vydání písemného správního rozhodnutí. Bez písemné formy není ani vlastní správní rozhodnutí.¹³⁷ Jestliže správní orgán (ředitel školy, který je oprávněnou úřední osobou) ukončí dokazování a shromáždí všechny podklady tak, aby byl schopen zjistit stav věci nezbytný pro vydání rozhodnutí, vydá rozhodnutí.¹³⁸

Před vydáním rozhodnutí je správní orgán povinen oznámit účastníkům, že ukončil shromažďování podkladů a že se mohou s podklady seznámit a vyjádřit se k nim. Dále stanoví dobu, po kterou budou podklady k dispozici. Protože veškeré úkony v řízení se vedou písemně, musí být i toto oznámení písemné. Výše uvedenou povinnost nemá správní orgán vůči účastníkům (žadatelům) jejichž žádosti se vyhovuje v plném rozsahu a těm, kteří se práva na seznámení se s podklady po vydání rozhodnutí vzdali.

Tradičně se rozhodnutí (v širším slova smyslu) člení na meritorní rozhodnutí, tj. rozhodnutí ve věci (rozhodnutí v užším slova smyslu) a rozhodnutí procesní, tj. rozhodnutí upravující vedení správního řízení (usnesení).¹³⁹

Správní rozhodnutí se dále dělí na konstitutivní, kterým se zakládají, mění nebo ruší práva či povinnosti (od okamžiku svého vzniku do budoucnosti) a deklaratorní, kterým

¹³⁵ VESELÁ, Radomíra. *Právo pro vedoucí pracovníky školy školských zařízení*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2009, s. 25. ISBN 978-80-7314-178-3.

¹³⁶ PUŠKINOVÁ, Monika a Jan MIKÁČ. *Rozhodování ředitele školy a školského zařízení ve správním řízení a mimo správní řízení: postup, správná řešení, vzory správních rozhodnutí*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 39. ISBN 978-80-7357-595-3.

¹³⁷ Tamtéž s. 62

¹³⁸ VESELÁ, Radomíra. *Právo pro vedoucí pracovníky škol a školských zařízení*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2009 s. 34. ISBN 978-80-7314178-3.

¹³⁹ PUŠKINOVÁ, Monika a Jan MIKÁČ. *Rozhodování ředitele školy a školského zařízení ve správním řízení a mimo správní řízení: postup, správná řešení, vzory správních rozhodnutí*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 64. ISBN 978-80-7357-595-3..

se autoritativně stvrzuje, prohlašuje právo nebo povinnost (od okamžiku vzniku sporného práva nebo povinnosti).¹⁴⁰

4.3.1 Náležitosti správního rozhodnutí

Podstatné obsahové náležitosti správního rozhodnutí (§ 68 správního řádu) jsou výroková část, odůvodnění a poučení účastníka. Výroková část je obligatorní náležitostí každého rozhodnutí a může obsahovat jeden nebo více výroků. Výrok obsahuje rozhodnutí ve věci s uvedením ustanovení právního předpisu, podle kterého bylo rozhodnuto, označení účastníka řízení a přiměřenou lhůtu ke splnění povinnosti. Odůvodnění není obligatorní náležitostí v případě, že se účastníkovi vyhovuje v plném rozsahu. Odůvodnění obsahuje důvody výroku, podklady pro vydání rozhodnutí, úvahy, kterými se správní orgán řídil při hodnocení podkladů pro vydání rozhodnutí, úvahy, kterými se správní orgán řídil při výkladu právních předpisů, informace o tom, jak se správní orgán vypořádal s návrhy, námitkami účastníků a s jejich vyjádřením k podkladům rozhodnutí. Poučení účastníka je obligatorní náležitost každého rozhodnutí. Obsahuje poučení o možnosti podat odvolání, lhůtu, ve které lze podat odvolání včetně údaje, od jakého okamžiku se lhůta počítá, který konkrétní správní orgán od odvolání rozhoduje a u kterého správního orgánu lze podat odvolání.¹⁴¹

Písemné rozhodnutí má dále formální náležitosti, které jsou upraveny v § 69 správního řádu. První formální náležitostí je vyhotovení písemného rozhodnutí. Další formální náležitosti jsou označení rozhodnutí (rozhodnutí, usnesení), označení správního orgánu, který rozhodnutí vydal, číslo jednací, datum vyhotovení, otisk úředního razítka, jméno, příjmení funkce a podpis oprávněné úřední osoby a jména a příjmení všech účastníků. Originál rozhodnutí je založen ve spise, stejnopisem se označuje vyhotovení, které se rozesílá účastníkům řízení. Na požádání účastníka řízení správní orgán vydá stejnopis vyhotovení rozhodnutí (jedná se o další stejnopis, odlišný od zasílaného, nebo o stejnopis rozhodnutí, které se nedoručuje), popřípadě pouze stejnopis výroku. Stejnopis výroku může být praktický v případech, kdy je odůvodnění rozhodnutí velmi rozsáhlé.¹⁴²

¹⁴⁰ PUŠKINOVÁ, Monika a Jan MIKÁČ. *Rozhodování ředitele školy a školského zařízení ve správním řízení a mimo správní řízení: postup, správná řešení, vzory správních rozhodnutí*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 67. ISBN978-80-7357-595-3.

¹⁴¹ Tamtéž s. 68

¹⁴² VESELÁ, Radomíra. *Právo pro vedoucí pracovníky škol a školských zařízení*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2009 s. 36. ISBN978-80-7314178-3.

4.4 Odvolání

Účastník správního řízení se může proti rozhodnutí odvolat. Odvoláním lze napadnout výrokovou část rozhodnutí, jednotlivý výrok výrokové části nebo vedlejší ustanovení výroku. Odvolání se posuzuje jako podání (§ 37 správního řádu), tj. podle skutečného obsahu, nikoli podle toho, jak je označeno. Jako každé podání musí splňovat náležitosti podání ve správním řízení. Z odvolání musí být patrné, kdo je činí (jméno, příjmení, datum narození, adresa), které věci se týká a co se navrhuje. V § 82 odst. 2 správního řádu jsou doplněny další údaje, které má odvolání obsahovat. Odvolání musí dále obsahovat proti, kterému rozhodnutí odvolání směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, v čem je spatřován rozpor s právními předpisy, nebo v čem je spatřována nesprávnost rozhodnutí nebo řízení, které rozhodnutí předcházelo a podpis odvolatele. Odvolací lhůtu obecně upravuje § 83 správního řádu. Odvolací lhůta podle tohoto ustanovení činí 15 dnů ode dne oznámení rozhodnutí, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Ve školství v rámci přijímání do prvního ročníku vzdělávání ve střední škole činí podle § 60 odst. 11 školského zákona odvolací lhůta 8 dnů od doručení rozhodnutí. Odvolání lze podat teprve poté, co bylo rozhodnutí vydáno¹⁴³

Většina odvolatelů se odvolává proti rozhodnutí ředitele školy, kterým ředitel zamítá žádost nebo jim stanoví určitou povinnost, tj. proti meritornímu rozhodnutí. Jestliže je odvolání podáno včas a není nepřípustné, má současně dvojí účinek, a to odkladný (suspenzivní), tj. nabytí právní moci napadeného rozhodnutí a jeho vykonatelnost se odkládá do té doby, než se rozhodne o odvolání a devolutivní účinek, tj. o odvolání rozhoduje správní orgán vyššího stupně.¹⁴⁴

Odvolací řízení je zahájeno okamžikem, kdy odvolání dojde řediteli školy. Ředitel školy nejprve posoudí, zda odvolání obsahuje všechny náležitosti. Pokud je neobsahuje, pomůže odvolateli nedostatky odstranit nebo jej vyzve, aby v určité lhůtě vady odvolání odstranil. Dále se ředitel rozhodne, zda využije možnost autoremedury¹⁴⁵. I v případě autoremedury ředitel přihlédne k novým skutečnostem a k návrhům na provedení nových důkazů jen tehdy, jestliže je účastník řízení nemohl uplatnit dříve. Pokud se ředitel školy postup autoremedury nepoužije, předá spis se svým stanoviskem odvolacímu orgánu (orgán

¹⁴³ VESELÁ, Radomíra. *Právo pro vedoucí pracovníky škol a školských zařízení*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2009 s. 41. ISBN978-80-7314178-3.

¹⁴⁴ PUŠKINOVÁ, Monika a Jan MIKÁČ. *Rozhodování ředitele školy a školského zařízení ve správním řízení a mimo správní řízení: postup, správná řešení, vzory správních rozhodnutí*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 86. ISBN978-80-7357-595-3.

¹⁴⁵ Autoremedura je způsob vyřízení opravného prostředku (např. odvolání), kdy nápravu zjednává sám orgán, který původní rozhodnutí vydal, nikoli orgán vyššího stupně. I proti rozhodnutí vydanému v rámci autoremedury se může účastník řízení odvolat.

vyššího stupně – instance) do 30 dnů ode dne doručení odvolání. Jestliže bylo podáno nepřipustné nebo opožděné odvolání, předá ředitel školy spis odvolacímu orgánu do 10 dnů ode dne doručení odvolání. V tomto případě se omezí na uvedení důvodu rozhodných pro posouzení opožděnosti nebo nepřipustnosti.¹⁴⁶

Odvolacím orgánem je v případě rozhodnutí vydaných řediteli škol a školských zařízení krajský úřad. Přezkoumává soulad napadeného rozhodnutí a řízení, které vydání rozhodnutí předcházelo, s právními předpisy.¹⁴⁷

Odvolací orgán také vydává rozhodnutí. Obsah tohoto rozhodnutí závisí na tom, zda podle odvolacího orgánu v napadeném rozhodnutí a předcházejícím řízení soulad s právními předpisy je nebo není, nebo zda napadené rozhodnutí v rozsahu námitek správně je nebo není. Odvolací orgán může rozhodnout trojím způsobem. Napadené rozhodnutí nebo jeho část zruší a řízení zastaví (§ 90 odst. 1 písm. a) správního řádu), napadené rozhodnutí nebo jeho část zruší a věc předá k novému projednání správnímu orgánu, který rozhodnutí vydal nebo napadené rozhodnutí nebo jeho část změní (§ 90 odst. 1 písm. c) správního řádu. Přitom platí, že jestliže odvolací orgán správní rozhodnutí změní nebo zruší napadené rozhodnutí jen zčásti, ve zbytku je potvrdí (§ 90 odst. 5 správního řádu). Jestliže odvolací orgán usoudí, že napadené rozhodnutí je v souladu s právními předpisy nebo je správné, pak odvolání zamítne a napadené rozhodnutí potvrdí (§ 90 odst. 5 správního řádu). Proti rozhodnutí odvolacího orgánu se nelze odvolat (§ 91 odst. 5 správního řádu).¹⁴⁸

¹⁴⁶ PUŠKINOVÁ, Monika a Jan MIKÁČ. *Rozhodování ředitele školy a školského zařízení ve správním řízení a mimo správní řízení: postup, správná řešení, vzory správních rozhodnutí*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 87. ISBN 978-80-7357-595-3.

¹⁴⁷ VESELÁ, Radomíra. *Právo pro vedoucí pracovníky škol a školských zařízení*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2009 s. 41. ISBN978-80-7314178-3.

¹⁴⁸ PUŠKINOVÁ, Monika a Jan MIKÁČ. *Rozhodování ředitele školy a školského zařízení ve správním řízení a mimo správní řízení: postup, správná řešení, vzory správních rozhodnutí*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 90-91. ISBN978-80-7357-595-3.

Závěr

Ve své závěrečné práci jsem se zabýval problematikou právních vztahů ve školství. Cílem mé práce bylo zachytit a zanalyzovat problematiku právních vztahů v oblasti školství na základě právní reality a deskripce jednotlivých právních institutů a podání vysvětlení jejich fungování. Zpracování dané problematiky bylo o to složitější, že se jedná o skutečně rozsáhlou oblast ovládanou značným množstvím názorových orientací a právních předpisů. Proto jsem se zaměřil na ty nejpodstatnější části, které s problematikou právních vztahů souvisejí. Bakalářská práce byla rozdělena do 4 kapitol.

Vzhledem k tomu, že se daná problematika neobejde bez základní znalosti právní reality týkající se právních vztahů, tak byla první kapitola zaměřena na vymezení pojmu právního vztahu, jenž je základním právním termínem pro celý systém práva. V této kapitole bylo mojí snahou charakterizovat jednotlivé prvky právního vztahu v obecné rovině. Těmito prvky, které tvoří základní elementy právního vztahu, jsou subjekty, předmět a obsah právního vztahu. Dále je zde vymezeno základní dělení právních vztahů, a to podle počtu subjektů, které tvoří strany právního vztahu. Z této kapitoly také vyplývá, že vždy, při řešení některé z konkrétních situací v oblasti školství, je třeba zohlednit konkrétní právní úpravu, které odpovídá možným právním vztahům.

Druhá kapitola byla zaměřena na vymezení občanskoprávních vztahů jakožto zcela elementárních právních vztahů vůbec. Jelikož je občanské právo jedním ze základních právních odvětví v celém systému práva, dotýká se také oblasti školství. V první části druhé kapitoly jsou vymezeny občanskoprávní vztahy jako právní vztahy obecné povahy. Je zde uvedeno dělení občanskoprávních vztahů na právní vztahy jedno-, dvou- a vícestranné. Dále je zde charakterizována právní způsobilost, jakožto podstatná náležitost, díky níž se mohou subjekty účastnit na právních vztazích. V další části jsou proto podrobně vymezeny subjekty (účastníci) občanskoprávních vztahů a právních vztahů vůbec, kterými jsou osoby fyzické a právnické, se zaměřením na školskou právnickou osobu.

V další části druhé kapitoly jsou vymezeny závazkové právní vztahy, které jsou svou povahou vztahy občanskoprávními se zaměřením na směnu majetkových hodnot. Je zde vymezen jejich vznik, který je shodný jako vznik občanskoprávních vztahů, tedy zejména na základě smluv, dále subjekty a zánik závazkových právních vztahů.

V poslední části druhé kapitoly jsou charakterizovány odpovědnostní vztahy občanskoprávní a závazkové povahy. Jejich vymezení je stejně důležité, jelikož právní odpovědnost je také forma právního vztahu. A především se odpovědnostní vztahy

v návaznosti na téma práce týkají odpovědnosti školy za škody způsobené žákům a studentům a naopak odpovědnost žáků a studentů způsobené škole.

V třetí kapitole byly samostatně vymezeny a charakterizovány pracovněprávní vztahy. Rozlišení pracovněprávních vztahů je poněkud problematické, jelikož sám zákoník práce nepodává vyčerpávající a ucelený výčet těchto právních vztahů. Proto je k vymezení pracovněprávních vztahů nutné použít kritérium objektu s přihlédnutím k celému předmětu pracovního práva. Dále jsou ve třetí kapitole vymezení a charakterizováni účastníci pracovněprávních vztahů a předně se zabývá třetí kapitola základním pracovněprávním vztahem, kterým je pracovní poměr. Pracovní poměr je v naprosté většině případů založen smlouvou, konkrétně smlouvou pracovní. Proto obsahuje třetí kapitola také charakteristiku pracovní smlouvy, zejména postup uzavření pracovní smlouvy a nezbytné obsahové náležitosti.

Do třetí kapitoly je také zahrnuta odpovědnost za škody v pracovněprávních vztazích. Jedná se především o odpovědnost za škody způsobenou zaměstnanci a odpovědnost za škody způsobenou zaměstnavateli. Tím je dán jasný přesah odpovědnosti, která je předně upravena v příslušné části občanského, a která se tak dotýká několika právních oblastí.

Čtvrtá a zároveň poslední kapitola práce byla věnována rozhodování ředitele školy a školského zařízení, jakožto samostatné oblasti školství. V této kapitole je vymezena a charakterizována rozhodovací činnost ředitele školy a školského zařízení, jenž je tak nadán pravomocí, která má za následek vznik, změnu či zánik práv a povinností dotčených osob a tím spoluutváří právní vztahy, které s rozhodováním ředitele školy a školského zařízení souvisejí. Také je zde vymezen a charakterizován průběh správního řízení, jeho účastníci a také samotné vydání rozhodnutí ředitel školy a školského zařízení s jeho náležitostmi a v neposlední řadě také možnost odvolání se proti takovému rozhodnutí.

Cílem mé práce bylo jednoznačně vymezit, které právní vztahy v oblasti školství vznikají, zanikají a kdo může být účastníkem těchto právních vztahů, přičemž jsem se zaměřil především na ty osoby (fyzické i právnické), které se v oblasti školství vyskytují. Zabýval jsem se podrobněji také úpravou některých právních institutů, především pracovní smlouvou, rozhodnutím ředitele školy a školského zařízení. Vlastním přínosem bakalářské práce pro řešení daného problému je především systematika jednotlivých pojmů, právních předpisů a právních institutů, které spadají do oblasti právních vztahů ve školství. Samozřejmě tato bakalářská práce není vyčerpávajícím návodem na řešení problematiky právních vztahů ve školství, ale spíše snahou o ucelení informací pro zorientování se na poli právních vztahů ve školství.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- BĚLINA, Miroslav. *Pracovní právo*. 5.vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-405-6.
- CRHA, Josef. *Správní rozhodnutí ředitele střední školy*. Praha: Národní institut pro další vzdělávání, 2009. ISBN 978-80-86956-27-5.
- FIALA, Josef. *Občanské právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 978-80-7357-948-7.
- FIALA, Josef a Milan KINDL. *Občanské právo hmotné*. 2. Vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-228-8.
- GADASOVÁ, Dalimila. *Základy veřejné správy v ČR II.: veřejná správa a školství pro školský management*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2596-2.
- GALVAS, Milan. *Pracovní právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5852-1.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-233-2.
- HANÁK, Martin. *Uzavírání pracovněprávních vztahů ve škole*. Praha: Národní institut pro další vzdělávání, 2009. ISBN 978-80-86956-45-9.
- HARVÁNEK, Jaromír. *Teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-104-5.
- HŮRKA, Petr. *Pracovní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-316-2.
- KUBŮ, L., P. HUNGR a P. Osina. *Teorie práva*. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-637-2.
- LICHOVNÍKOVÁ, Dagmar. *Zákoník práce pro školy a školská zařízení s výkladem*. Žďár nad Sázavou: Fakta s.r.o., 2012. ISBN 978-80-903823-6-7.
- PUŠKINOVÁ, Monika a Jan MIKÁČ. *Rozhodování ředitele školy a školského zařízení ve správním řízení a mimo správní řízení: postupy, správná řešení, vzory správních rozhodnutí*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-595-3.

- VALENTA, Jiří. *Kolektivní pracovněprávní vztahy ve školství*. Karviná: Paris, 2007. ISBN 978-80-903817-7-3.
- VALENTA, Jiří. *Právní rámec řízení škol a školských zařízení: základy práva pro školský management*. Karviná: Paris, 2010. ISBN 978-80-87173-16-9.
- SLÁDEČEK, Vladimír a Olga POUPEROVÁ. *Správní právo: zvláštní část*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-80-6.
- VESELÁ, Radomíra. *Právo pro vedoucí pracovníky škol a školských zařízení*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2009. ISBN 978-80-7314-178-3.
- ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné. 1.* 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-468-0.
- ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné. 2, 3. díl, Závazkové právo.* 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-473-4.

Internetové zdroje

Právní předpisy

- ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 26. února 1964 Občanský zákoník. In: Sbírka zákonů České republiky. 1964, částka 19. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>.
- ČESKO. Zákon č. 262 ze dne 21. Dubna 2006 Zákoník práce. In: Sbírka zákonů České republiky. 2006, částka 84. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>.
- ČESKO. Zákon č. 500 ze dne 24. června 2004 Správní řád. In: Sbírka zákonů České republiky. 2004, částka 174. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-500>.
- ČESKO. Zákon č. 561/2004 ze dne 24. září 2004 Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Sbírka zákonů České republiky. 2004, částka 190. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.
- ČESKO. Zákon č. 563 ze dne 24. Září 2004 Zákon o pedagogických pracovních a o změně některých zákonů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2004, částka 190. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>.

Ostatní

- Školská právnická osoba zřízená dobrovolným svazkem obcí: Metodický návod pro obecní samosprávy, dobrovolné svazky obcí a ředitele jimi zřizovaných škol a školských zařízení. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Aktuality* [online]. 2009 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/skolska-pravnicka-osoba-zrizena-dobrovolnym-svazkem-obci>
- Informace MŠMT školám ve věci odpovědnosti právnické osoby vykonávající činnost školy nebo školského zařízení za škodu způsobenou dětem, žákům či studentům včetně způsobů pojištění této odpovědnosti. KITZBERGER. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Informace a sdělení* [online]. 2007 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/informace-msmt-skolam-ve-veci-odpovednosti-pravnicke-osoby-vykonavajici-cinnost-skoly-nebo-skolskeho-zarizeni-za-skodu-zpusobenou-detem-zakum-ci-studentum-vcetne-zpusobu-pojisteni-teto-odpovednosti>
- BERKA, Vít. Další pracovní poměr. *Týdeník ŠKOLSTVÍ* [online]. 2012, roč. 2012, č. 33 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: <http://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2012/33/dalsi-pracovni-pomer/>

Anotace

Jméno a příjmení:	Lukáš František Hanák
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Právní vztahy ve školství
Název v angličtině:	Legal relations in education
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na téma právních vztahů v oblasti školství. Jedná se o obsáhlou problematiku, která v sobě zahrnuje několik právních odvětví. Cílem práce je proto zanalyzovat právní vztahy v oblasti školství na základě právní reality, deskripce jednotlivých právních institutů a podat vysvětlení k porozumění jejich obsahu.
Klíčová slova:	právní vztah, právo, subjekt, subjektivita, způsobilost, osoba v právním smyslu, odpovědnost, škola, školství, systém, smlouva, proces
Anotace v angličtině:	The bachelor's thesis is focused on the subject of legal relations in the field of education. It is a comprehensive issue, which includes several legal industry. The aim of this work is to analyze the legal relations in the field of education on the basis of legal reality, description of the legal institutions and an explanation on its contents.

Klíčová slova v angličtině:	legal relationship, law, subject, subjectivity, capacity, a person in the legal sense, responsibility, school, education, system, contract, process
Přílohy vázané v práci:	Bez příloh
Rozsah práce:	49 stran
Jazyk práce:	Český jazyk